Ингуш 1-Г / Т VII–XII №79–156 78

813-12 198

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашаггIхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаххехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 79 (4370) | ЕРА 2 июл 1970 шу. | Мах 2 кап.

ЯЛАТ—ДАЬХЕННА

ПЛАНАЛ СОВГIА

Гудермесски района «40 лет Октября» колхозе укх денношка республике эггара хьалха Даьхенга ялат дехкара пятилетка тIехьярча шера план кхоачашъяьй. Колхозе кхешкара пачхаьлакхен амбарашка дIанхеьчад 520 тонн ялат, план 500 тонн болча.

ТIехдика кхоачашду боахаш коллективе пятилетка денхараш а. Юртбоахама мерттере продукци бехкара пла шера задани дийь шера кхоачашъяь баьинна ун.

Ялат дIахо а дехкаш ба бахам. ХIанз беррига шоай низ юбилейне денхараш кхоачашдера тIабоэрзабеьб боахама къахьегамхоша.

У. ОСМАЕВ, колхоза председатель.
С. СЕЛИМХАНОВ, парткома секретарь
С. САРАХАНОВ, профкома председатель.

Ачхой - Мартана района «Овощевод» совхозе ялаташ чулцаш да. Ши ди хьалха болабенна укхаза пачхаьлакхенга мукх болка. Итташ тоннаш бола мукх дIакъасехьа элеваторе дIакхаьчаб.

СУРТА ТIА: хьатта транспортерава мукх тIаботташ латт Бутенко Бориса автомашина.

И. Плиева сурт.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

Сихбенна юбилейни хьувкъам чуэцаш ба Надтеречни района механизатораш. Селхан Iуйрийна белача хоамах района боахамашкара пачхаьлакхен ялат хIандеча пункташка план 1200 тонн йолча 911 тонн мукх дIачухкаьчаб, хIаьта кIа планах дохка деяачох иттлагIа дакъа — 1004 тонн дехкад.

На ди хьатIаккхоачам 1564 гектара тIара кIан 1048 гектара тIара мукхи аьрда баьинаб района кхаш леладераш. Соахкарчул дикка лакхагIа ба цу культурай хьувкъам. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 28 центнера гIа дIаккхоачаш мукхи 20 центнер кIан довл укхаза. Из тIайкхача социалистически дехкарел совгIа да.

Укх шера дукхагIа йийна хиана горох а дика хьийкъай боахамий кхашка. Из культура йохкара план 113 процент кхоачашъяьй районо.

Района кхаш лелаерашта юкъе лаьрхача социалистически дикье хьалха латт «Знаменский» совхоза механизатораш. КIанале мукх боахара план тIехкхоачашъяьй цар. Даьхенга цергара дIакхаьчаб 285 тонн мукх, план 250 тонн мара йоацача. Района кхача боахамашкачул дикагIа хьийкъал су совхозе гураль дуй ялаташ. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 28 центнер ялат оард цар комбайнераша. ТIайнача социалистически декхарел дикка тIех ба цар хьувкъам. Мукх хIанз беррига чуийна баьинаб цу боахаме, кIаьта ца хьокхаш дуса кIа а дац 600 гектар мара.

Селхан цу боахама кхашка ялат хьокхаш а оардаш а бархI комбайн яр. Цул хьалхаруа дийнахь совхоза кхашкара ялат чуэцаш волча механизатора Яхьяев Аслана комбайна бункер чура 460 центнер кIа дIадихьар, норма 220 центнер йолча, шофера Жакаров Абрс боахама кхашкара хьатта нийс рейс еш 25 тонн ялат дIакхачийтар. Цо а шийна норма шозза тIехкхоачашйир.

Диъ-пхе дийнахь беррига ялат чуийца дикка дага ба района кхаш лелаераш.

МУКХ БЕХКА БАЬИНАБ

Укх деношка мукх бохкара план кхоачешъяьй Шелковской района «Красный пахарь» колхоза коллективо. Даьхен амбарашка дIачубенаб 317 тонн мукх. ХIанз кIа оардаш ба укхаза. Юбилейни шера боахама дохка лерхIа беррига ялат 2700 тонн да, план 1200 тонн мара йоацача. Из лакха декхар шоаш кхоачашдергхилараха дог тийша ба колхозхой, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 21 центнер ялат доал царна, хIаьта дикагIа хьийкъача участкашкара доала ялат 35 центнерага дIаккхоач.

ХIанз кIа хьокхаш касарах Iодуллаш бархI комбайн я. Царна тIехьа лел ялат оардаш бола ийс комбайн. Цу гIулакхо торо хулийт касараш кхай тIа дукха ца доадийташ хьалъэца.

Колхоза ялат чуэцача механизатораша юкъе дукха ба хIара дийнахь шоай нормаш тIехкхоачашъераш. Самарадийнахь комбайнераша Филиппов Александрен Ерохин Николаян рекорд оттайир. Царех хIаранне цу дийнахь 51 тонн кIа аьрдар. ХIаьта ялат чуэца эттача хана дене цо. Филиппова комбайна бункер чура хIадихьа ялат 340 тонн да, хIаьта цо Ерохина хьордам 329 тонн ба.

Шоай низ кхоачар ду колхозхоша шоаш тIаийна пачхаьлакхенга ялат дохкара даькъера декхар сихагIа кхоачашдара. Боахама хьаттара дерна элеваторе дIауэ ялатех етта автомашинаш.

П. ГОЛЫШЕВ.

РОСТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Дукха ха йоацаш болх бе йолаеннача Аютински централни обогатительни фабрика цхьан шера ялх миллион тонн антрацит чакхбоаккхаргба. Дона тIара иттаалагIа йола кIор чакхбоаккха предприяти я из. Укх шера проектни мощностах болх беш хургья Аютински фабрика.

СУРТА ТIА: Аютински центральни обогатительни фабрика «Аютинская» № 13 яхача шахтица уллув я. Кердача предприяте кIай корпусаш терриконашта найсса уггIъаьлаьй.

В. Турбина сурт.
ТАСС фотохроника.

РСФСР Лаккхехьарча Совета ворхIлагIа сесси

МОТТИГЕРЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА РЕЗЕРВАШ ОАРЦАГIЪЯХА

30-ча июне Москве Полкхача Кремлевски дворце хьайийллай ворхIаьлагIа хержача РСФСР Лаккхехьарча Совета ворхIлагIа сесса.

Iуйрийна 10 сахьат даьнна ха. Делегаташеи хьышашеи дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаийцар президиуме гучабаьнна нохкъостий Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, хIаьта ишта РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель а председатела заместителаш а, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума членаш, Российски Федераце правительства членаш.

Сессега дувцийта оттадаьд укх тайпара дешаш:

1. РСФСР моттигерча промышленности балха хьакъехьа.
2. РСФСР лаьттан кодекса проекта хьакъехьа.
3. РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдар.

Дувца оттадача хьалхарча дешах лаьца къамаьл де дош делар РСФСР моттигерча промышленниста министра В. К. Успенскена.

РСФСР моттигерча промышленноста доалахьа я къахьегаш 550 эзар совгIа саг а волаш йола 1791 предприяти, аьлар В. К. Успенске. Укх шера реализаци еш йола продукци 3,5 млрд. сомал тIех хургья.

Моттигера промышленность дукха доакъош долаш я РСФСР территоре тIа музыкальни инструментий еррига производство, художественни промыслаш доккхагIа дола дакъа, обозни изделеш кхаь даькъах ши дакъа совгIа, бытовой химе товарийн лоабзорга - телекийн кхаь даькъах цхьа дакъеи хIаьта иштта кIагIа лелаеча предметех дикка доккха дакъеи чулоацаш а я.

Предприятешка хьаеш йола еррига продукци 10 эзар совгIа цIа йолаш я.

ДIадахача диъ шера производства боарам цкъан вхазен лаккхбенаб, хьае Iома а яь производствана юкъейнхьад 4 эзар тайпах йола керда изделеш.

Пятилетка шерашка моттигерча промышленносте юкъейнхьаб 900 гаргга механизировании, поточни, конвейерни лини, эзар гаргга прогрессивни технологически процессаш.

Керда техника юкъейоалаярон производство дикагIа вIаштIехьъяккхарон йиш хилийтай къахьегама овсарле 4 шера 41 процент лакхъе. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай еррига тIакхийттача продукцех 80 процент хиллал яр.

Российски Федераце моттигерча промышленноста еррига предприятеш производствана планировании экономически стимулировании яра кердача система тIа яьнай.

Советски органаша, массаза а яхар мо, моттигашка дикка боккха болх чакхбоах моттигера промышленность дегIайоалаяра, аьлар дIахо докладчика. Цу дешаш чIогагIа уйла тIайохийт Москва, Ленинграде, Башкирски, Чувашски, Татарски автономни Горьковски, Брянски областий республикай, Ставропольски края, Московски, Ростовски, Ивановски, моттигерча Советий исполкомаша.

1965 шераца нийсйича шоза совгIа дукхагIа аралецаргья продукци 1970 шера Черсий-Балкхарой, Нохч - ГIалгIай, Удмуртски автономни республикай, Белгородски, Липецки, Куйбышевски, Саратовски, Орловски, Рязански, Ярославски областий предприятешка.

Цхьабакъда, производства боарамаш доккхий доацаш а да дегIаахара темпаш министерстве юккъерчарел лохагIа а я Карельски, Коми, Бурятски автономни республикай, Архангельски, Вологодски, Владимирски, Томски, Тюменски областий предприятешка.

Оратора белгалдаьккхар, общественни производства эффективность дIахо лаккхъяр Iилма-технически прогресса темпаш сихъярца айхха дувзадена хилар. Укх шера юкъеяьа лаьрхIад 310 прогрессивни технологически процесс, 130 механизировании, поточни, конвейерни лини, 12 автоматически хьавтоматическии лини, комплексно механизаци яь хьаь елаш я 39 предприяти, цех, участок. Болх бе йоалайолийтаргйолаш я кердача технологически оборудоване 7000 совгIа единица.

Лакхе белгальъяь мероприятеш чакхъяхаро йиш хулийтаргья тоьал дукха болхлой мукъабаьха, шоалагIеи кхоалагIеи сменаш вIашагIйоккача хьожабе. Из промышленноста Iалаьнате боккхача лоархIаме да, хIана аьлча сменаш коэффициент министерства предприятешка хIанз а геттара лоха я.

Мебельни фабрикашка 1,2 мара яц из, металл чакхдоахача — 1,47, нахьара галантерийни — 1,29, валяльно - войлочни — 1,37.

ХIаьта а, дьча лоархIамаша хьахьокх, нагахь санна металл чакхдоахача болх беча оборудоване балха смена коэффициент иттлагIа дакъа яь а лаккйича кхы тIа а 38 млн. сома маьха товараш хьаде йиш хургйлар, хьу чакхйоахача — 19 млн. сома маьха. Уджамо тороьаш а къуча доакъошка а.

Министерства системе болх беш 17 производственни единица я. Цар балха опыто хьахьокх, технически прогресса, продукце дикал лакхъярен ассортимент шеръярен, къахьегам вIаштIехьбоаккхилаген цул хьалаши тоадара дешаш цар эффективнегIа къестадеш хилар.

Укх шера Министерства партийни советски организаша цхьана моттигашка кхы тIа а 20 совгIа объединени хьае а дукха предприятеш вIашагIтеха йоакха е а лерхI.

Доал ду аппарат тоараи из лелаярга мах кIезигагIа баьхийтаран укх шера баьча балхо йиш хилийтар 11,3 млн. сом ахча ходе а административно - управленчески персоналах 8 эзар гаргга саг мукъалакха а.

Промышленни продукце дикал лакхъяр экономика дегIаяра оалангарча дешех цаI да, белгалдаьккхар докладчика. Дикала уттаю пачхаьлакхен знак еннад тегаш еча 13 изделеш электроосветительни арматура 5 тайпанех.

Цхьабакъда, нийсчар яла а довгIаш во а йоах хIанз а дукхача изделешх. Соахк брак яь е сорта эшаяь яр дукхагIча дяькъе мебель, тайга яьи малаттен хIамаш, берий велосипедаш кордингаш.

Министерства де дезар ду технологически процессаш эргаяьха тоавра меттел, производствана дIало специализаци яра а, хIана аьнча практика хьахьокх, продукцен кхыча технико - экономически хьокхамийн дикал лакхъяра гIулакха дикагIа дола хьокхамаш специализировании предприятешка хилар. Российски Федераце Госпланаца цхьаьна оаха чакхъяха оттаяь а чакхйоахаш а я химически, металлах оатхалаш еча, музыкальни промышленноста предприятешта специализаци яра тIаерзаяь мероприятеш. ДIадахача укх 4 шера специализаци яьй 900 совгIча предприятена.

ДIахорча пятилетке специализаци яь яккхаза яргьяц промышленносте дерригача доакъошка.

Кхы тIа а товараш эрзечара лоархIаме резерв — бедали материалаши кхоар. Правительства решенегIа отходий учет лелаелгеи дIа-юха екъилгеи моттигерча Советий исполкомашта тIадилла. Цхьабакъда, халахете а, хIана а массанахьа а вIаштIехьдаьккхадац промышленни отходашта боьконца йизза учет лелаелга, дукхагIа йолча хана йоацаш хул товараш хьаде уж негарг хилари ца хилари хойташ йола характеристике, хIаьта моттигерча промышленносто кхыча министерствайи ведомствайи дукхьал отходаш телараоца юкъарчал доацаш лоаттадеш дола бузамаш дукхагIа йолча хана телхаду.

Тхона хетачох, бакъахьа хургдар, отходий учет лелаелгеи уж дIа-юха екъилгеи меттел, моллагIча ведомства доалагIа яло я, ерригача предприятешка царех продукци хьаяра планировани елга а предприятеш яддача моттиганиарча советски органашка дIадалараx долча дешага хьожаре.

Тха хIанз а дукха я къоастаийза йиса проблемаша пайда эцаиза йиса резерваши. Укх шера пхе бетта реализаце боарамах лоархIаьяц 309 предприяти, — цар дIа ца луш йисай 12 млн. сома маьха хIапа яц аьна йола продукци. Продукцена реализаци яра план май бетта 99,7 процент мара кхоачацъяьяц. Министерство бIарча хьайийача керда техника юкъеяхьара план а кхоачашъяьяц.

ДIахо министра дийцар моттигерча промышленноста яийсса кхыча министерствайи ведомствайи предприятеша хьадача товарий производствана еча планироване координаци яра, моттигера промышленность къасттача оборудоваией комплектующи изделешнех Iалашъяра, моттигерча промышленноста материально-технически база шеръярен чIоагIъярен дешаш.

1966 — 1969 шерашка Министерства предприятеша пайда эйцаб 390 млн. сома капитальни вложенех. Белгалдаккха доагIа, капитальни гIирсаш керттерча даькъе дегIаахара фондерча шоай средствай чотах хьалдеш хилар. Централизовании капитальни вложенеш еррига а 10—12 процент мара яц.

1970 шера йистеяла езача объекташта металл тедача, дьу вахйоахача, кузнечно - прессови оборудоване 2 эзар совгIа единица ца душ йитай Министерствана, хIаьта уж объекташ шоай ханнахьа болх бе йолаялийтаро Iалашде деза 156 млн. сома маьха товараш хьаделга.

Республика Госпланох РСФСР Главснабсбытэх сатгота къоастаде дезаш да уж дешаш.

КПСС ЦК-ас парте XXIII-ча съезда еннача отчетни доклада тIа белгалдоаккхар: «Iилма - технически проектно - конструкторски организацей низаш, материальни ахчани ресурсаш Iилмен техникен дегIаккхувлара керттерча, эгара сагатагIча лостамашкахьа ерзаяь хила еза».

СССР Министрий Советев РСФСР Министрий Советев соцамашка хьежжа моттигерча промышленносте хьаьяй 3 Iилмаголкамев проектни Институт. Автономни республикашка, краяшка, областашка хьаьяь 55 проектно-конструкторски бюро.

Дукхача хьале цу организацеех тийша да хIаназрча Iилманен тедаппаеш карагIдаьнарана ма яхара йолча нормативни технически документаццеа предприятеш Iалашьелга.

Технически прогресс сихьяр дуъа моттигерча промышленноста довл деча органаша комплексни планаш оттаяьй предприятеш 1975 шерале технически кхы тIа а кийчъяра. Уж хIанз Министерстве хьожаш а хьаяIаккагIа техачул тIехьагIа РСФСР Госпланага дIадургIолаш а я.

Моттигерча промышленноста баьча балха итогаша тешал ду, йоахар дIахо министра, производствана планировани экономически стимулирований яра керда система эффективни хилара. ДIахорча пятилетке декхар сенах латт аьлча, из латт, Iоаьча опыта тарда тIа из система эргайоахаш товрах, Iилма - технически прогресс сихъяра цо ю влияни чIоагIъярах. Цу гIулакха планироване кердача система тIа йоахаргья Iилма - тохкама институташ а хIаьта иштта проектно-конструкторски бюрош а.

Къахьегама овсарле дIахо лакхъяр дуъа стимулировани яра отта а яь промышленностага дIакхоачавай поощрительни фондий нормативаш, продукцена дукхагIа реализаци елгеи из хьаярга дIабола мах лохбелгеи теркалдаь ца Iеш, къахьегама овсарле лакхъелга а теркалдеш. Иштта массеха гIулакх чакхдаккха лаьрхIад керда техника юкъекхьяра, продукце дикал лакхъяра, оборудованех, белалах, материалех бIллагIа пайда эцара оттаяь задашеш кхоачашъяра боллой безам дукхагIа хилийтар дуъье.

Партийни советски органашца цхьаьна Министерства Iилмо яхача тайпара вIаштIехьабаьхха къахьегам юкъебоалабара лараца тIа дIахо болх бергба довл ду аппарат эргайоахаш товрах из лелагара бола мах лохбара.

Укх тIехьарча диъ шера моттигерча промышленноста предприятешка Iомавенеи квалификаци лаахьаьйи 373 эзар саг ва. Министерства яхх техникумей художественни училищеи деша варIа 4100 саг. Цу дешара лавдевешкара хIара шера промышленноста предприятешка воагIа 800 — 900 къона специалист — художникаш, гIишлошъераш, экономисташ, хIамаш тегачеи керамически производствай а техники производствай а механикаш, технологаш.

Министерства системе вIашагIъеллача кулгаллехеи инженерно-технически кадрай квалификаци лаккхъяра курсий семинарий сето йиш хулийт хIара шера 7 эзаргаа кхачачаа саг Iомае.

Шийна къамаьл чакхдоалеш В. К. Успенске аьлар:

«Халхьа боахама производстан резервах пайда дикагIа эцарен экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо моттигерча промышленноста предприятей организаций коллективашка шерра дийцад. Москва, Ленинграда, Рязанска, Московски, Иркутски, Псковски областий моттигерча промышленноста предприятей болхлоши гIулакхерча ишек иттара хьалхарчарца ленински юбилейни къахьегама вахта ер шу чакхдаллача дIаийза лаьрхIад керда доккхагIа декхараш тIаийцад шоаш.

РСФСР моттигерча промышленноста еррига предприятеша лаьрхIад кхоача бедалеи материалий чотах укх шера кхы тIа а 20 млн. сома маьха товараш хьаде.

* * *

Содоклад йир промышленноста, транспорта, бувзама дешаш дола РСФСР Лаккхехьарча Совета комиссе председатела депутата В. И. Воротникова.

РСФСР моттигерча промышленносто пятилетка шерашка аралеца продукци 48 процент дукхагIа хиниай, цу даькъе культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIан боахаме эшен товараш — 50 процент, — аьлар содокладчика.

Бахача наха хилаиза дардоаш дола товараш дукхагIа хьалараш цар ассортимент шеръярал йолча резервах моттигерча промышленносте бизза пайда ца эцаш хилар соцадаьд комиссе. 1969 шера 14 процент гаргга йолча предприятеша продукцена реализаци яра план кхоачашъяьяц, хьаденадац 38,6 млн. сома маьха товараш.

Комиссена хетачох, болх беш йолча производственни мощностей пайда дикагIа эцара уйла дукхагIа тIаякхйта еза РСФСР моттигерча промышленноста Министерства, автономни республикай Министрий Советаша, къахьегамхой депутатий краевойи областнойи Советий исполкомаша.

Моттигерча промышленноста дукхача предприятешка къахьегама овсарле лакхъяра темпаш лоха хилар хьакъехьа дувцача хана оратора белгалдаьккхар, пун бахьан эгара хьалха производствано вIаштIехьбоаккхен техническими прогресс чакхйоаккхачев хкоачамбоапараш хилар долга. Укхаза мело ю керда технологически процессаш юкъеяхьяраи кулгашца беча балха механизаци яраи.

Продукцена реализаци елга хIанз предприяте баьца балха мах бара бола лоархIамегIара хьокхам а хиина дIаяттаб. Цо кхы а дукхагIа чIоагIбе беза толашагIа дола товараш бахача наха арахецар дуъье, заводской марка, сий бахьан долаш лоаттабеча къовсама лоархIам.

Шортта хьаде йиш йола моллагIа товараш дефицитни хул наха эша товараш малагIаш да боьсна тохкаш йоацача РСФСР Госплана, моттигерча промышленностеи торговле министерства, респотребсоюза оагIонгахьара уж эшара мах харцахьа беш хилар баьхьан долаш.

Комиссе белгалдаьккхий, капиталовложенеш массанахьа дерттIа пайда ца эцаш хилар. РСФСР моттигерча промышленноста Министерства пачхаьлакхен капиталовложенеи план хIара шера 50 — 60 процент кхоачашъю. Укх шера пхе бетта капиталыни гIирсаш хьалдара план 67 процент кхоачашъяьй, хIаьта керттера фондаш болх бе йолаялийтара план 38 процент мара кхоачашъяьяц.

РСФСР юрта гIирсаш хьалдара Министерства, СССР гIирсаш дара, еза - йоккха индустро предприятеш хьалъяра, энергетика, электрификаце министерствашa уйла чIоагIагIа тIаякхйтаза яргьяц моттигерча промышленноста объекташ хьалъяра.

РСФСР Министерствои Госпланаи дикагIа хьежа еза яй республика экономически районашка керда хьалъеш йола предприятеш гIойлеягIа хургйолаш дIанийсъяра дешага, белгалдаьккхар В. И. Воротникова.

Прениешка къамаьлаш дир КПСС Московски городской комитета секретара депутата И. А. Борисова, Черсий - Балкхарой АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела депутата М. И. Геттуева, В. И. Ленина цIерагIча № 5 йолча ГРЭС-а электрослесара депутата М. С. Аверкиева, Псковски облисполкома председатела депутата Б. А. Осипчика, Верх - Исетски металлургически завода сталевара депутата Ф. Д. Петухова, КПСС Краснодарски крайкома секретара депутата А. Н. Чуркина, КПСС Иркутски обкома секретара депутата П. Б. Канубас, РСФСР кхачан промышленноста министра депутата А. П. Клеменчука, КПСС Башкирски обкома секретара В. И. Манеева, Тувински АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела депутата Б-К. Ш. Долчанмаас, КПСС Ярославски обкома секретара Н. П. Морозова, Сахалински облисполкома председатела депутата А. В. Шевцова, Тульски герзий завода директора депутата Е. Н. Сабинина, КПСС Горьковски обкома секретара депутата С. В. Ефимова.

РСФСР Лаккхехьарча Совета сесси дIахо болх беш я.

(ТАСС).

Нохч - ГIалгIай гIишлоошъечa управлене СМУ-7 бригадашта юкъе ъьрхача социалистически эхье хьалха латт коммунист, юбилейни медаль еннa Сафонова Марин Александровна керте лоттача отделочницай бригада. Цу бригадерча отделочницаша Н. Калашникова, Х. Мовсарова, М. Магомадова, М. Кальчигина, Л. Шутова, кхычар хIара сменах нормаш 140—150 процент кхоачашъю. Массеха балха гоязах хилар баьхьан долаш вIаштIехьаьнал царшта лаккха толамаш даха.

СУРТА ТIА: М. Сафонова керте латта дикагIйола отделочницай бригада. Л. Васильева сурт.

МАССОВИ ДЕШАРА ЛОАРХIАМЕ ДАКЪА

Марксистско - ленински теори дIайоржаяра секхетамен массе оагIорахьара дегIабаьхнан бола коммунизм хьалтерaш хьалхе-бара новкъостал де дезаш йола знаней массови пропаганда лоархIаме форма а хинна дIаэттай халкъа университеташ.

Университеташ эгтара хьалха хьахиннай вайцига 1958—1960 дешара шера. Хьалхарча юкъега керттерча дакъе уж яр къахе-тамхоштен кагирхоштен художественни, эстетически кхетам бале лаьрхIа йола культура университеташ.

ХIанз, советски наьха культурно-технически боарам дикка лакхбеннича, литературен искусствон Iомаярца меттел естественни, экономически, общественно - политически Iилмаш Iомадарца а безам дуккаг1а хиннача хана, дикагIа йола керда общественни дешара заведенеш а хинна дIаэттай халкъа университеташ.

1969—70 дешара шера республике бола беш яр 49 халкъа университет, вешта аьлча 1968—69 дешара шерарчул 15 университет дукхаг1а.

Массе метте вIашагIъекхаь 300 сонг1а сага юкъе а волаш йола халкъа университеташта кулгаллу советаш. Дуккхача университеташка хьахиннай знаней тайп-тайпарча доакъой дикагIа болче специалистех латта массача преподавательски коллективаш деша багIарий бIарча составаш.

Хола хеташ белгалдаккха дог доагIа, деша багIарех 50 процент болхлой. 55 процент кагирхой, ахенел сонгIа бараш кхаллах хилар. Дикка тоаденнад халкъа университеташта веш дола методически новкъостал. Цхьайолча районашка актива новкъосталца Iомабаьб халкъа университетий балха чулоацам, практически новкъостал даьд царие.

Халкъа университеташка деша багIараша парте XXIII-ча съезда материалаш, «Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара» хетаь КПСС ЦК Теамсаш, Москве хиннача коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъерча Совещание документаш Iомадаро бIаьхий баьб знаней чулоацам. мехкен доазол дехьен кулача лоархIамегIарча событента тIаберзабаьб деша багIараш, чIогIа безам гIабахийтаб В. И. Ленина теоретически тIехьале кIоарга Iомадара.

Къахьегамхой инициативагIа республикерча цхьайолча районашкен городашкен хьакхле йола в енна, болх беш я Ленински халкъа университеташ. Ленински теоретически тIехьаленна пропаганда яра юкъеэзар Iилмахой, вузий преподавателаш, партийни болхлой, Октябрьски социалистически революцен гражданск тIам тIем хьакаре дакъа лаьцараш, Советски Союза Турпалаш Социалистически Къахьегама Турпалаш, хIаьта иштта Ленина орденаш енараш а.

Точкам баьчул тIехьагIа республике дикагIа йола халкъа университеташ лаьрхIай: педагогически знаней университети (ректор Зака Азраилович Ахматханов, Нохч - ГIалгIай профтехобразоване управлене начальника заместитель) правови знаней халкъа университети (ректор Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча суди Председатель М. А. Кузнецов).

Педагогически знаней халкъа университет 1963 шера денз вIашагIъелла бола беш я. Цул хьадда расписани, университета педагогически совета а института педагогикан психологен кафедрашe а даги а-лькие профтехобразоване управлене начальника а чIоагIъй дешара план а.

Университет болх беш йолча укх шерачI шера деша багIараш лоадае ярахийцаб — 160 саг.

Университете найда за дешара тайп-тайпарча формаех: семинарски занятеш, теоретически конференцеш, экскурсеш ю. рефераташ кийч е еш выступленеш ю деша багIараша.

1970—1971 дешара шера университете дIаэцарга производственни дешар хьехача мастерех профтехобразоване преподавателех 50 саг.

Болх дика бу ректор Л. И. Нечаева йолча, бераша дезале кхетам балара, унаацIенош, искусства кхаь факультетех латтача, просвещене болхлой республиканск вIагIарча халкъа университето. Болх дика бе йолленный С. Н. Хаджиева кулгалду Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера «Iилман техникан кердадараш» яха халкъа университет.

Теркалбе боагIаш ба К. И. Зискунова ректор йолча гор. МалгIабикерча халкъа культура университета, М. М. Котиев ректор волча Назранерча «Электроинструмент» заводерчен Р. Е. Легеница ректор йолча трамвая Управленерчен «Знание» яхача университетий, хIаьта иштта А. А. Потанцев ректор волча Къилбаседа-Кавказски машинахьакъа Грозненски отделенерча экономически технически знаней университет» болх.

ХIанз укх саьата цIенхаштара кхоачамбоацараш да цу общественни дешара заведеней балхаца. Техкача гучадаьнад «Халкъа университетий болх тоабара хьакъехьа» КПСС ЦК-аси парте обкомон даь сецинаш кхоачамбоацараш цIенхаштара кхоачамбоацараш хилар.

Ленина орден лелаю Нохч-ГIалгIай республика — доккхача мехкдаьтта, химе, гIишлойни край. Цхьабаккъа, цул предприятешка, гIишлошка Iалаьнате кIезига я технико-экономически знаней университеташ. «Грознефть», «Грознефтехимзаводы» объединенеша, хIамаш тегача производстваш объединене, Министерствашен ведомствашен, облсовпрофо, технически пропаганде Шено ледара лелаву университеташ вIашагIйоккхара дезаш. Халкъа университетош вIашагIъедкаш лакхерчен, юкъерчен, специальни дешара заведенешка, Iилма-тохкама институташ-ка, транспорта, бувзама, торговле предприятешка.

Республикерча 14 районе къоначо колхозхошкен совхозий болхлойшкен шоай общеобразовательни культурно-технически боарам лакхбе, юртбоахама керда техника йовза йиш хургйолаш йола цхьацаI юртбоахама знаней халкъа университет яц.

ДIайоржаьча марксизма - ленинизма теоретически проблемаш, естественно - Iилман знанеш Iомаю университеташ, халкъий доттагIален интернациональни кхетам баларен, коммунистически кхетам балара а быта культура а университеташ, кагирхой «Хургвола бIухо», «Къонал», «Кхуш боагIар» яха а кхийолц а университеташ.

Дукха халкъа университеташ цхьан шера программагIа болх беш я, кIаьта цар лерттIа знанеш лац.

ХIанз а халкъа университеташ вIашагIъекхаш г. Гудермесе, Ведана, Советски, Ножай-Юрта районашка. Къоастадanza да халкъа университетий лекторашкен преподавателашкен Iилма-методически новкъостал кхачийтара доц. Царна лаьрхIа вIашагIъекха семинараш консультацеш яц, знаней доакъошка хьежжа дешара кхетама балха опыт дIа-юха яаргйолаш хIана яц.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш чIоагIа уйла тIаахийтай цу общественни дешара заведеней болх тоабара.

«Знание» яхача общества правленеца, отраслеви советашца цхьана 1970—71 дешара шера лаьрхIа университетий балха перспективни план оттаеш я халкъа университеташта кулгалду республикански Совет.

Къаьстта чIоагIа уйла тIайоьийт городской халкъа университетий оагIонгахьара юрташкарча халкъа университеташта деш дола шефски новкъостал чIоагIдара.

Ш. ХОРОШИЛОВ,
КПСС обкома инструктор.

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Малхбузен - СибарегIарча металлургически заводе шорра даьржад махка эггара йоккхагIйола № 3 йола домнии пичк хьалъяра балхаш. Укхаза вIашагIйоккхаргйа чона кхоьа шлакови дIаIи латташ. Цу гIулакхо торе хулийтаргйа дийнахьа бусa 16—18-за чон арахеца. Производства процессийта кулгаллача юкъахьоргьа электронно - вычислительни машинаш.

ХIара дийнахьа буса цу йоккхача домна «истола» тIа кхухьаргда 80 вагон кокса 170 вагон агломерати. Бакъда, цох хьахулар а дац кIаьнга. ХIара шера шоло арахецарга ши миллион тонн чон.

Керда домна укх шерара пусковой объект я. ХIаьта аIинне а цу пишка эксплуатаца е кийчлуш ба металлургаш.

СУРТА ТIА: Заснибе № 3 йолча домнии пишка, литейни кон хьалахча.

А. Кузмина сурт.
ТАСС фотохроника.

Аккредитиваш лелае

Ахка хьатIаккхьчад. Денадхаб, студентий каникулаш я, къахьегамхойн отпускаш яйо...

Цунца дуьхьаденна са ала бIара бар наха шоаита наькъа эцаш йола ахча сберкассашка дIачу а тIелаш аккредитиваш ийоре аттагIа хургдар царна. Миччахьа дIакхаьчача аккредитивах моттаегIа кассера ахча хьаэца йиш хургьяр сага, новкъа доврa а цо кхераш. Из хьаэцара паспорт е кхыдола документ дIа а хьекха, аккредитив кассе дIачулла мара езац. Наькъа водаш иштта аккредитиваш ийяр ахча кассе дIачулуроита тешамеи паччахьалкхенна пайданеи да.

Соакк Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша 5 миллиони 58 эзари сома аккредитиваш ийцар. ХIаьта укх шера пхе бетта 1 миллиони 775 эзари сома ийцай аккредитиваш.

ХIана аккредитиваш ду 300, 500, 1000 сома. Цу аккредитивех ахча хьаэца йиш я Советски Союза моллагIча сберкассе, дерриг цкъа а доккхаш деш а: бIаьш сомаш а итташ сомаш а долаш.

Аккредитив ду биъ бетта ха йолле. Нагахьа санна из ха тIехьяллийтача, цу аккредитивах ахча хьаэр из еннача сберкассейи госкредитен управлене разрешених, кхаь шера дIахча хана.

С. СМАГИН,
Нохч-ГIалгIай АССР гострудсберкассай госкредитен управлене йоккхагIйола инспектор.

КПСС горкоме

Соакк декабрь бетта парте Центральни Комитето соцам баьб «Ярославски городской партийни организаце партийни собранеш яра практика хьакъехьа». Цу тIа белгалдаьккхад партсобранеш, коллективни кулгалдера органаш, коммунисташта кхетам балара школаш шоаш хилара торре, боккхача лоархIаме хилар.

Цу кердача лоархIамеча партийни документо яхар кхоачаш а деш, Грознерча коммунисташа дикка тоабаьб собранеш кийчъяра болх.

Октябрьски районни партийни организаце, КПСС ЦК соцам бийначул тIехьагIа, дикагIа а кхетамца а къестаде баьлар боахама, идеологически балха, къахьегамхошта коммунистически интернациональни кхетам балара дешаш, хIаьта из бахьан долаш производственни коллективашка къахьегама хьинар кхы а дукхагIа ай а делар. «Октябрьнефть» мехкдаьтта промыслови управлене коммунистий инициативагIа районна мехкдаьттехоша, пятилетка хала хьалха кхоачашьяра дерриг тача халкъа баьча тIаьхехаме жоп а луш, 20 миллион тонн мехкдаьтта дакхаре сийлахьа алхте отта инициатива кхайкайир. Укх шера мехка планал сонгIа 100 эзар тонн мехкдаьтта дала дание декхар тIа а ийца.

КПСС райком, ю партикомаш, партбюрош, парторганизацей секретараш шоай балха а тIаийце решенеш кхоачашъяра а хьакъехьа хии-ханнахьа хоам бу коммунисташкен лакхе латтача партийни организацешкен. Организаторски политически балха боарам лакхбаро Iалашдаьд района промышленносто юбилейни шера пхе бетта план толаме кхоачашъелга.

Цхьабакъда, районни партийни организаце партсобранеш кийчъяреи чакхъяхереи дакъе цIенхашта кхоачамбоацараш а да. Уж гучадаьхар Ярославски городской парторганизацех лаьце КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачашбара хьакъехьа дукха за йоаццаш парте райкомо отчетага ладийгIача КПСС Грозненски горкома бюрос.

Масала, «Чечингводстрой» треста № 504 йолча наькъа участка, ПМК-1, СМП-131 партийни организацешка собранеш яра ханаш теллаю. Грознерча станце вагонни депо мугIарера коммунистий кIезига юкъеоз собранеш кийчъяра, къовсам эсала лоаттабу партийни къахьегамен дисциплина телхаераш. Собранешка масса а дувцараш хIара дешара производственни гIулакхаш да, хIаьта Iилман прогрессен идейни кхетамен дешаш вIалла герхаллеш а дац.

Уж лелаю кхоачамбоацараш да «Октябрьнефть» НПУ «Электромеханически» завода, транспортни конторa, № 3 йолча специализировани пожарни часта, хьалкъхьерчa партийни организацешка а.

КПСС горкома бюрос, иштта белгалдаьккхар парте Октябрьски райкомо вIаьш а партийни собранеш кийчъяреи чакхъяхареи тIа йийца решенеш кхоачашъяра тIахьожаи лоаттабара дакъера дикагIа йолча партийни организацей бакъахьара опыт кхоачамбoлаш вIашагIтохаш йоржаеш ца ялар.

Горкома бюрос тIаийнача соцам тIа хьахьекхай партсобранен лоархIам лакхбара хьакъехьа парте дIадехарешка хьежжа болх оргагара тоабара тIаерзаь рекомендацеш.

Инженерий-механизаторий шоллагIа дипломаш

Юрта боахама механизацен электрификацен Челябински институте общественни профессей факультет шоай лоIамагIа бола беш йола воркIлагIа шу да. Цун итт отделене шоай хьашт дола шоллагIа специальность хоржийт. Уж ба лектораш - атеисташ, Iилман коммунизма пропагандисташ, кинематографисташ, художника-оформителаш, журналисташ, спорта инструкторaш, самодеятельни коллективай кулгалхой, клубий болхлой, я. кх. дI.

Институт йистеяьккхача тIехьагIа общественни профессей факультета студенташта инженера-механизаторa дипломаца цхьана цар Iомаяьча шоллагIча специальноста диплом а лу.

«Вечерний Челябинск» яхача газета баьча хоамагIа, общественни профессей факультет йистейоаккхаргьа 175 сага. ХIанз уж ялхазагIа эрачен факультето ше йистеяьккхараш.

Людмила БУТОРИНА,
АПН корреспондент.

ЛОАРХIАМЕ КЕРДАДАРАШ

«Халкъа боахаме производства резервах пайда эцилга толларен экономие режим чIоагIъяран» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо хиначул тIехьагIа дукха балхаш чакхдаьхад Грозненски ремонтно - механически завода коллективо арахеца продукци дикагIа хилийтара из дукхагIа ахаргйолаш гIулакх дараш.

Дукха хи йоацаш производствона юкъейихкай трубни заготовках кепа а етташ оатхалаш кийчъяра керда метод. ХIанз цу методах пайдаэ бурувлеттарашта эша клапанаш, тройникаш переводникаш, кхыдараш. Цу мероприяте дикка лакхъяьй къахьегама опсарле, кIезигагIа де дезаш хул токарни балхаш. Поршнешта обработка яра кердача А-730 яхача ахавтоматически станокех пайда эца болабаьб, шии тайпарча пневматически приспособленешца кийчъяь и на. Из бахьан долаш цхьан токера вIашттIехьдоал цхьан хана шии станока тIа болх бе. Гуш махдалара из болх бечара къахьегама опсарле шоаза лакхъеннай.

Хьалха дIаяхача хана чоалханегIа лоархIачарех болх бар поршнешта Iургаш лахар. ХIанз цига а лоархIаме кердадар производствана юкъедихьад, по цхьатарра кхо Iург даккха вIашттIехьдоалийт поршнешта. Укх тIеххьарча хана насосий клапанашта, втулкашта обработка яра пайда эца болабаьб ахавтоматически гидрокопировальни станокех. Цхьан хана шии операцех кхоачашбе вIашттIехьдоал из болх кердача методах, чертежаша маккхара нийса хьа а ю ватталаш. Цу участкера къахьегама опсарлен кийчъеча ватталий дикадн массехказа лакхъеннай.

Бурувлеттарашта эшача насосий штокашта обработка яра производствана юкъейоллаьй зажимни пробкаш, зацентровочни станокаш, уж кийчъяьй лаьрхIа йолча загрузочни приспособленешца. Уж а кхы дукха а мероприятеш чакхъяьхай заводе къахьегама опсарле лакхъяра тIерзаь.

Къахьегама опсарле лакхъярал сонгIа арахецача продукце дикал лакхъяра а дукха мероприятеш чакхйоах завода болхлоша. Заводе хьаю методаш дикагIа хилийтара кегийн участок Iалашъяьй хир доаккхача станокашца, приспособленешца, хьийза хир даккха вIаштIехьдоал царца. Йа бахьан долаш хир даьккхе соединенеш дикагIа хул, цу участкера къахьегама опсарле а лакхагIа хул. Механьта оборудованена ремонтеча участке кийчъяьча оатхалашна хьажара йола рефектоскопа метод производствана юкъейихьай.

Укх зенопка насосий штокашта шлифовка яра тоадара къаьначарна метта оттаьй керда круглошлифовальни станокаш. Цар шера паччахьалкхенна беш бола пайда 25 эзар сом да.

Къахьегама опсарлен арахецача продукце дикали лакхъяра тIаераль чакхйоахача мероприятешца цхьана заводе дукха балхаш ду керда изделеш къаьоткъаьста йола узлаши карерзаеря. Уж балхаш тIадерзадаь да арахеца продукци дикагIа хилийтараш из дукхагIа ахаргйолаш гIулакхъеш. Хьалха арахецаш хинача ГУЦ, ЦТЭ цементировочни оатхалашта метта кара а ерзаь арахеца йолаяьй 2 ГУЦ-400 заперни арматура. Це дукхагIа низ доа. Насосни штоки уплотненешта метта арахеца йолаяьй керда УШ 3-65 яха хьамча - металлически уплотненеш. Уж хьалха хилачарел дукха дукхагIа ях. Вертлюгашта эшача гранени уплотненешта метта сиха вIашагIйоххе йиш йола уплотненеш арахеца йолаяьй. Уж йоха ца йохаш 5—8 дукхагIа болх беш я. Уж хийца дIа-юха оттаеча хана йовш хинна ха 3—4 кIезигъенней.

ДIахо йодача хана уж санна кхы дукха а кердадараш производствана юкъе а кхухьа хана хьалха кхоачашъе лерхI заводa болхлоша лоархIаме декуменат дуйцача хана тIаийца хинна мероприятеш.

Завода коллективо чIоагIа лоархIаш сийдеш ба уж кердадараш производствана юкъехухьача хьинаре дакъа лаьца новатораш токараш М. Дарсигов, У. Багашев, В. Батаев, кхыбараш. Цар опыт дIайоваийтай завода массаболча болхлошта. Хьалхе латтача цехий, участкий коллективаi опыт профсоюза завкома заседание ювц. ТIехьаьюсача цунашка хьежабу керттера специалисташ, завода отделий болхлой. Пар чIоагIа новкъостал ду коллективашта. Иштта уж мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш паччахьалкхен план кхоачаш ца еш цхьаккха цех яц заводе. ДIахо йодача хана а новаторий дикагIйола опыт шерагIа йоржае лерхI завода коллективо.

Л. ХАЖИЕВ,
Грозненски ремонтно - механически завода мастер.

Бурув—сихагIа; кIоаргагIа

Старогрозненски кIоарга бурувлеттача контора бригадашта юкъе хьоржача социалистически къовсам хьалха латт укх шера бурувлетта мастер, коммунист А. С. Гребнев керте латта бригада. Старогрозненски мехкдаьтта майда тIерча № 1005 йолча тIеххIоаргача скважинана бурув тохаш я из. Даррига а цунна тоха деза бурув 5700 метр я, хIаьта хIаналехьа техар 2780 метр гаргга я. Из хул пландах лаьрхIачул дукха дукхагIа.

Белгаяьлина дика къахьийгар бригада июнь бетта. ТIаийнача социалистически декхарех бетта тоха дезаш хинна бурув 480 метр йолча техар 600 гаргга метр а.

Бурув тохара сухал лакхъяра, реагентий кхоабара, электроэнерги нарахал, утяжелитель, кхыйола материалаш кхоара чIоагIа къовсам лоаттабу бурувлеттараша. Цох доккха бераат даьнад царна. Духхьал дIабахача цхьан бетта цар кхоль тайп - тайпара материалаш 40 эзар сома ньаха я.

Бурувлеттача сменашта юкъе хьалха латт смении мастер И. Уваров керте латта сменей мастер В. Сурмина кулгалду спуско - подъемни операцеш чакхйоаха смены. Юкъера лаьрхIача хIара сменах нормаш 125—135 процент кхоачашъю цар.

А. ТИЩЕНКО,
тха штата воаца корр.

СТУДЕНТИЙ КЪАХЬЕГАМА СЕМЕСТР

Болгарерча хьашташ хьежаш ба Челябински политехнически институте. Софийски машиностро электротехнически института тхьо студент каникулагIа шоай хана уральски новкъостий болча боагIа.

Фусама даьйн хьашийн, интернациональни отряд вIашагIа а елла Челябински области Травники яхача юртера «Уралнефтегазстрой» треста объекташка гIоргба. Шоай къахьегама семестр цхьана дIехьоргьа укхаза уральски болгарски студенташа, цул тIехьагIа салоIаргва. Болгаре баккийтараш йоазаргьа Урал, Советски Союза кхыйола кхаъни областеши.

Шоай аргIанна Челябинскерча студентий - политехникий группа Болгаре а гIоргьа, шоай къахьегама семестр доттагIал долча республика гIишлошка дIахьоргьа цар.

Людмила БУТОРИНА,
АПН корреспондент.

Къахьегамхой салоIам вIаштIехьбакххара

Польски Татрашка Краковски воеводства къудбехьенгIахьа дукха санаторешь салоIа цIенош, гостиницаш а туристически базаш а я. Укхаза чIоагIа паргIата са а доI, шоай уахацIеш тоа а ю эзараш болча ПНР гражданашен кхыча мехкашкарча хьамшашен.

СУРТА ТIА: Загнстов - Здрой яхача моттигера «Виктор» яха отель.

ЦАФ — ТАСС сурт.

ШОЛЛАГIЧА ХЬУВКЪАМА ЧОТАХ

Доше бесса дийрзад Сунженски района колхозий 28000 гектар дола кIинни мукxен кхаш. Тахакхоала ааэр санна цар тIа ала кийчъанна латт укхаза 190 комбайн. ХIаранена 137 гектар мара кхачац, дукха хало а аьргъац цар.

Цу беккхоакхамерча кампанено мел эше техника, нах, хьатташ, амбараш тоаяь, кийчъяь дукха хьа я. Из болх шие ханнахье а дикка а чакхбоаккхаргхиларах тийша ба сунженцаш. Цар хIанз дукхагIа уйла ю шоллагIча хьувкъама.

— Ялат чуниача кхашка, комбайнашта тIеххье леларгаш молараши севлнаш, — йоал укхазарча производственни управлене начальника ноа, Бачманов. — Гуралле 8000 гектара тIа шоллагIа хьувкъам кхебе безаш да тхо. 2500 гектар гаргга долча лаьтта хьалха кхачи культураш чуйича дола лаьшие а доакъарш ялатах лаьрхIа тайп-тайпара хIамаш дIайийнай.

МалагIа культураш я укхаза шоллагIа дIадоари? Доакъара лаьрхIа вораш—хьажкIашна вIашагIъяь горох, кен, гадуаргаш, ХIаьта ялата лаьрхIа буаш хилча укхаза эггара дикагIа лоархIар бораш ба. 1418 гектара тIа из дIа а бийна 2125 тонн бора чуба лерхI укхаза. Фу кийча да, из хIабе безе лаьтташ белгалдаь дукха ха я.

Шоай Iалашде дезача доакъарах дукхаьла шоллагIча хьувкъама чотах кхы а 4000 тонн силос кийчбе лерхI укхаза.

Цу гIулакхо дикка айергьа района экономика, кхза долаш Iадоаккхийтаргда хьийбашка.

М. КАРАЕВ.

БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

ЗIамига волаш бераша юкъе а белгала вар Вусанбик. Школе гаьнаш дIайоIаче, тишо хьши гуддеча, иштта кхыдар дечa хьалхе кулар из. Массанел а хьаахе цунна дагалоар тайп-тайпара ловзараш, походе, экскурсе гIолга. Экскурсе вахча гора Вусанбика вайнаьха кура гIалаш сайте лаккхе урагIьяхе этIа буровойш. Хьагар из даьтташ ченаш гехкаш гаьзаш гучайоаха-рех, дог оттар мехкдаьттахо хила.

Шии дагалаьттар кхоачашду по. Итт шу хьалхагIа «Сунжанефть» НПУ тохкама кIоарга бурув деттача конторе балха воагIа из. ШоллагIа разряд а енна лоабата нархал кийчбе хьожаву къонаI болхло. Цига хьалхаре къахьегарах ше хIавовзийт цо. Вусанбика дика кийчбора маркIал. Ховра цуна из бурувлеттараша эшалга, из дика ца кийчбича балда тIа хьовзам хургболга.

Шии болх дукха безар Вусанбика, из дог цIена бора, сменни нормаш дикка тIеххоачашйора. Цхьабакъда, Вусанбик бурувдеттар хила безам болаши цу балхана чIоагIа сакъердалуши вар. Из гучадоал кулгалхошта. Дукха ха ялалехьа бурувлеттачун гIончалаа хьожаву Цечоев Вусанбик. 1961 шера из болх беш хиннача скважине эггара хьалха мехкдаьтта кIеж тох. Боарам баьар Вусанбика гIадвахара. Из болх чакхбалла шай цкъа кхобанзар нов, Цечоева. Цул къахьегача дика мах бу мастера.

ТIоашта низ тIалоаттабу участок вIашагIъедар «Сунжанефть» НПУ. Хий чу а ухийташ мехкдаьтта дахар чоалханен хален болх ба. Цига балха хьожаву Вусанбик. Бурув деттачара а цига а насосаш маIаш я. Цудуьа лаьрхIа Iемавала везанзар цул. Кердача коллективаца чекка дIа-уь из. Практически дайзар теоретически чIоагIдеш, дайи кердадараш лелош боккъоаца бовз дукха из болх. ХIаьта из хоар хьалхадаккха опыт йола болхлой а бар.

ХIанз управлене эггара гаьнатIарча № 1 йолча насосни станце йоккхагIйола оператор ва нов. Цечоев. Цу станце болх бераш берригаш а гIалгIай ба: Полонкоев, гIар Хьусен, Султан, Султанбик, Шейхов ХIарон. Албиев Валерий. Сихвиннашта хий чуахийта операторaш ба уж. Болх во лелар станце. Эшаш йола материалаш тоьалир, насосаш хьаьна яр. Цу дукха каст-каст» йохар. Цо дог делхийтар болхлой, гIаккха цунга хьежжа къахьегама дисциплина лоха яр. Шии коллективера болх-лой хьегул а бов дагаваьлар Вусанбик. Насосаш хуьца езаш дар гIулакх. ХIаьта из де низ кхаьчар къонача цеха. Цул сонгIа кердача инструменташца, кийчача оатхалашца Iалашйир насосни станци. Цена культбудка оттайир. ХIанз миччa хена а деша керда газета, журнал, кхыдар да. ДIадовзийтар операторашта хьалхашка латта декхараш, уж кхоачашдарах бола цар беккхтоккхам. Эшачов доагIаш дола новкъостал а деш доагIар хьада хьадеха вальар. Ала деза, цул тIехьагIа дикка тоабелар берзига болх. ХIанз хьабеча балхага а цIеношга а дилача управлене дикагIйолча насосни станцех лоархIаш я нов. Цечоева кулгалдер. Производственни планаш кхоачашъяра, балха моттигаш цIена лоаттаяра хьалхара моттиг цунга а укх массеxк шера. Ханнахье профилактически хьажар дIакхухь, тIехдика ремонт ю насосашта. Вешта аьлча, де доагIача тайпара доалдеш насосашка ца йохаш болх байтар бахьан долаш производственни заданеш толаме кхоачашъеш хьабоагIа станце болхлой.

Производствах доккх лезаш, хIаман хьурмат деш хуле баллах ка вpeьй моллагIчун, дикагIа хьалхагIоргба болх. ХIаьта нииттачерех ба лакхе цIераш кьла № 1 йолча насосни станце операторaш. Из хьахьокх укх масала. Шоай цIагIара хьа а ена воскресник а даь станце коа къона гаьнаш дIаейгIар цар. ХIанз йовзаргйоацаш эрганьнийи из. Массанахьа цIена я. Производственни а кхыдола а гIулакхаш дика лелар, болх кхетамна вIаштIехьбаккхар да ха.

Скважинашка хий чуахийтара болх кердача техникаца технологеца вIаштIехьбаьккха бе безаш ба. Керда технологически процессаш чакхйоахача дизза дакъа лаьцарах ахчан сонгIат а луш лелу Вусанбик. Цул тIехьагIа массехказа баркалла кхайкадаьд. Сийлен грамоташ тийнай цунна. Ше болх беш наькхача юкъа хьинар ца кходеш къахьегаш лакха йоккхамаш дахарах НПУ Сийлен книжка тIа дIаязаваь Цечоев Вусанбик. Цо кулгалду коллектив ер юбилейни шу чакхдаладехьа коммунистически къахьегама сийлен цIи ехара тIехьа къовсам лоаттабеш я.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НПУ НОТ-а йоккхагIйола инженер.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 2 июль, 1970 шу.

ДИПЛОМАШ ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА

БерзI специальностегIа кадраш кийчъю Грозненски межкдаьтта техникума. Советски Союзе межкдаьтта цхьа район иц Грозненски межкдаьтта техникум йистьехьа бакъ боацаш. Царех дукхаче береш межка газовни межкдаьттан промышленностьа предприятешка кулгалдеча балхаш тIа ба. Грозненски межкдаьтте техникума студенташ киннараш бIаргаго йиш я межка доавочаь гаьнна араьъа а, наьча межкнарча фирмай болялоште—межкдаьттахошта консультацеш телачча а.

Ши бутт бальча шоакъхе шу дуз Советски Союзе къаьнегIчарех а КъилбаседIа Кавказе эггара хьалхара а йолча Грозненски межкдаьтта техникума. Цу юкъа техника - межкдаьтахочун диплом дIайийцад нийс эзар совгIача студенто. Белгалдоалаш хIама да укх гайпара дар: нагахьа санна 1937 шера техникума яхо бIаь гаргга зIамига саги йоIи деша даьгIа хиннадале, хIаьта арахийце специалисташ бIаьниел кIезигагIа а бале, укх юбилейни шера деша вагIа 2200 зIамига саги йоIи, арахецаргьа 600 совгIа специалист.

ХIанз шоватиъаьлагIа араннедараша экзаменаш дIалучи латт техникума. Укх шера дийшачул тIехьагIа эггара хьалха дипломаш хьанийцар межкдаьттан газовни промышленностьа предприятешка планировани яра заочни отделенерча студенташа.

Укх денношка техникума актови зале дипломаш дIетийлар предприятешка балха а болаш шоай говзал ланхьеш киннарча. Уж дIатийнар паччахьалкхен комиссе председатель Иван Федорович Мутаеви вар.

Дипломаш делар цхьа бIаьн ах бIаь къонача специалиста. Эггара хьалха дипломаш дIейийцар Ставропольски краерча Морозова Раисас, Карабулакерча Быкадорова Еленас, Сахалинерча Белякинна Валентинас Алексина Александрас, Назранерча Даурбеков Мурадина, МалгIабикарча Ценоев Наиба, Тюменерча Михайленко Галинас, кхычар.

В. БУБНЕНКО.

Механизмаш мукхъюаш латт

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоз племенной боахам ба. Боахамера дерригга доахан шаьрача эра леладечи цIеча фус да, дерригаш а 2260 хьайба да уж. Царца ба 983 бетташ бола етт. Цул совгIа 5 эзар вега дIакхоачаш хьайкарч а кхоаб совхозе.

Цу дерригача хьайбашта гIулакх доаттале дукха низ оаш. ХIаьта цар къахьетам нийсо вIаштIехьбаккхарах, цахьа боакхо арах тийша да хьайбай боахаме доаха толамаш. Совхоза кулгалхой из ца ховш ба аьлча бакъ хургдац. ТIаккха сенна хашха йиш е хьайбай боахаме кулгалца хала баххаш деча лоаркхай, сноткиний къахьегам аттача бен кхера йоагIаш йола терко ца еш хилар?

Дукхьал хьекхий ферме хий хьачудалара эй водопровод ца лаьрхIача цу даьнье даь хIама даш укхаза. ХIаьта из водопровод а цхьадолча денойка боахаш хиларца цкьам хьахкарийта иоладе хий доацаш ди-байса доаних ферме. ХIаьта доахан леладеча фермашка цхьаккха гайпара механизаци яц.

Цу даькье къамаьл хилар са йоахама шоллагIча отделене зоотехникаца яов. Кадыровца. Цо дийцар сона:

— Механизацега-м дог доахилта яцар укхаза е хий леттIа хьахаргдола гIулакх вIашгIехьлаккха мукъах карагIдаларе. Шо гешартлая, цкьаза со ее хий да ца ха везаш гIулакх ниеллу аьнва, цхьан - мин дийнахь мала хий доацаш лоаттае йиш минчай хьакхера.

— Йов. Кадыров, боахама торо еший хьакхий фермана болхеша механизаци е, автоматически кхо арадаккхен доакъар дIадехкеп йиш хурейолаш? — хетт ваьа.

— Цу гIулакха эша оборудовани тхога йоацаш я. Иун йезаш бале аз дIа а хьоакхарга.

Хьакхарч лелаеча фермера гальна дала дезандар тхо. Укхаза бIаргалйра тхона вIашагIъаьда аравукх а иэш! ала цу оборудоване оттхалаш.

Совхозе волаш ца фермашта механизаци яра вола механик иов. Юнусов. Цул совгIа из болх бе вIашагIъелла лаьрхIа бригада а я. Механик лохаш дукха го баьхар оаха, цхьабакъда из цу дийнахь бIаргавайна вацар боахаме. Цуа тIехьагIа бухгалтере дахача тхона гучадаьлар ферме дIаккесса уллача оборудованега боахамо 5288 сом ахча дIадаьхийта хилар. Из тхоашта хейча, цу гIулакха, бехказа бовлара дакхза баьхан дилаш уж бий хьажа лаьрхIар оаха. Тхона гучадаьлар ферме из оборудовани дIаоттаяра эша проектни документаци а йоахаме доаца.

Цхьаькха цхьа хIама да белгалде лаам. Тхо хьакхий ферме доача хана ферма гонахьа вен ног Iоачаш йиш йоацаш хотта бар. Цу хоттойла да леза хьайбаш доакъар дукха лехкарах доерстале, легIадахьийта хала хурга. Тхоашта могар дича помещене чудаза йиш йоацаш аьсар тхо. Из кола дIакхкхара боахаме йоаш йола бульдозер, ийта мара елахар. Из де а латадечаш цу гIулакза бехктоххаме бохаяна.

ТIаккха уйта йир оаха тийнахь сарранца цу помещенешка да лела а болх бе а безача нахага фу хьал хургда, аьнна? Оаха из уйла арах пайда бац, из уйла е я цига къахьегача паьха йоакха е а декхарийла ба совхоза кулгалхой.

Х. АХРИПОВ.

Республикерча бурувдеттерашта эша гIирсаш насосаш, вертлюгаш арахеш Грозненски ремонтно - механически заводе. Уж лорхIаме заказаш кхоачашдеча белгалдаьнна дика къахьегаю ца слесарий бригада бригадир Н. Гонтаренко, слесараш Г. Слинков, В. Фоменко, Г. Корниенко, кхыбараш. Технически тIахьожьна отдела тIахьожам боацаш чакхйоал цар ремонт яь оборудовани. ХIара сменах нормаш 150—160 процент кхочаш е еш, хIанзалехьа укх шера план кхоачашьай цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш Н. Гонтаренко Г. Слинков насосий подшипникашта регулировкеш еш ба.

Д. Васильева сурт.

БЕЗАМЕН ЦIЕНЧА ДЕГТIАРЕИ

30-ча июне Кремле переговораш хилар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Н. В. Подгорнена, СССР Министрий Совета Председателя А. Н. Косыгина а ВIашагIкхийттача Iарбий Республика Президенти Премьер-Министри, Iарбий социалистически союзе Председатель волча Гамаль Абдель Насере а юкъе.

Безамен цIенача дег тIарен переговорашкай кхача хана дийцар Советски Союзан ВIашагIкхийттача Iарбий Республикаен юкъе дерригача доаькъница цхьаьна леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаккхадарех лоадIаярех дешаш.

Масса оагIорахьара вIашц дагабаьлар шIакхьа а цо сошийташ Израиля леладенча агрессийна гIулакхашцея 1967 шера 22 ноябре Кхерамалея Совето ю решени кхоачашдир из ца тигарцея дувзадена Гаргарча Малхбоален эттача гIулакхий хьакъехьарча дешеш яоашта хетачоа. Иштта йийцар дувеи хьажашта юкъерча хIинаарча хьала цхьайола кхи тайпа лоарIамера событеш а.

Советски оагIонгахьара переговорашка дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, СССР къаьна межкашнанча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР оборона министр Советски Союза Маршал А. А. Гречко, арахьарча экономически бувзамашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен Комитета председатель С. А. Скачков, СССР кхьеча межкашнарча гIулакхий министра заместитель В. М. Виноградов, ОАР-ера СССР посол С. А. Виноградов, СССР МИД-а Гаргарча Малхбоален межкий отдела заведующи М. Д. Сытенко.

ОАР-а оагIонгахьара — Iарбий социалистически Союза Лакхера исполнительни комитета член Али Сабри, ОАР-а кхьеча межкашнарча гIулакхий министр Махмуд Риад, тIема министр инарал Мухаммад Фавзи, къамах вресстане министр Мухамед Хасанейн Хейкал, СССР-е посол Мухаммед Мурад Галеб.

Переговораш дIахо а ергIолаш я.

(ТАСС).

ЛОАМАША ДАРБА ДУ

Дукха ха йоацаш а тIехьа цIий давлени чIоагIа йолаш болча унахошта геттара хала доархIаш яр лакхача лоамашта юкъе уллача Иссык-Куль яхача Iама йистера курорташ. Совгх лела из яита ца хилар гучадаьлад. Киргизерча медикаша соцач баьб лаккхача лоамашка гипертоника дарба хулаш хиларах.

Массехк шера къахьегаIчеи шоллагIчеш стадера гипертоническа лазаршъ лоамал кхачатена дарба зара тоххамаш даьд, — йоах Киргизе Iилмай Академе лакхача лоамий физиологен экспериментальна патологен Института директора профессор Алиев Миррина. Теоретически гохкамех хьахиларазет яьча опыташен йит хаийтар лоамаш — форда климатица гипертонена дарба дара метта «Голубой Иссык-Куль» яхача санаторен «Иссык-Ата», «Джети-Огуз» яхача лоамешка, ядача курорташкен юкъенза.

Дарбаш даьд препараташ доладаш а йоацаш а. Малхаш ца а мелаш, Иссык-Куль яхача Iама йистерча чьалашка хиннача гиалхой цIий давлени дикка лоахьейай, тоадаларсахьа лестад гIулакх. Дарба дикагIа хулаш хилар хоадийнад цеташифетаца боахаргIа оауяатин иза моллаш майинараша. Цу препараташа иоткъостал ду лоамаш климатица гипертонени сихагIа дарба даре. ХIаьта из лIоргIа тоахIаме да массехкаь а санна курорте 26 да доаккхача хьалашка.

Ахкан беттаашка Иссык-Куль Iама йисте салоIаш 600 сог хул. Укхаза декка а Средне Азерча республикий промышленни предприятей пансионаташ, 80 сорта еворески лагерь, массехк туристски база а. Декха ха Iалехьа, укхаза тIаьа шере дарбаш лайта а салаIа а боагIаргба пайн ахи миллиона дIакхоачаш хургбола лах.

Азат УСМАНОВ,
АПН корреспондент.

Мальсагов Або

Даьхен тIема ханара гIалгIай литература

1944 шера 22 июне фашистски Германе тийшача балхах тIом болебир Советски Союзаца. Советски халкъ шийн мохк лорабе эттар, болабелар Сийлахь - боккха Даьхен тIом. Мехка писателашта дикка даргдоацIа хIама а хинна дIаоттар XX-ча бIаьшерен варвараште — германски фашизмана духьалярча дерригача халкъа нийсхон тIема идеешта пропаганда яр. Царех хIаране художественни бакъволча дешапа шийна могар доря мохк тIема цхьа латерь а из дIаоттабера Коммунистически партена новкъостал деш.

Сийлахь - боккха Даьхен тIом болабелле дукиха а хьалхагIа Нохч-ГIалгIай литературе хьадул фашизм чIоагIа хьаргех дувен шоллагIча тIема кхерим лакхабаларцеи дувзаденна писателашен поэташен хилар фийла хилара, нах гоама болча фашисташа лехараш доаьра тIаьхехаш йола произведенеш Даьхе, социализм хьалхьеш долла вай халкъ хестадарца. ЦIеча Эскара майрй тIехахой, сей дола пограничникаш, лемал дола летчикаш, къонахча дола морякаш сей долаш бунчд, социалистически Даьхен низ обороноспособность чIоагIъяра, цун рукъа лебадара шоаш яхо цIа бер къахьетара юртен городен къахьегамхой тIахьехаш йола, Даьхенна хьала сахьат тIаэттача моастагIачул котвалара шоаш шоай вахар кходерг ца хиларах партен халахьам тешадеш йола стихаши иллеши арадоах Муталиев Хьажбикара, Хашагульгов Махьмада, Яндиев Жамалдас, Дзаракхов Хьамида, Льянов Махьмада, Мальсагов Идриса, Чахкиев Юсаба, Махьмада Османа кхычар.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабенначча хьалхарча деношка цаI шоллагIчоа тIехьа волаш фронте болх писателаш Б. Х. Зязиков, М. М. Хашагульгов, кхыбараш. ТIом беш долча халкъа мугIарашка дIаотт уж, гебагIаца меттал художественни дешаца а шоай Даьхенна гIо дара, фашистски бIехалех из мукъаккхара. Царех дукхагIбоаш эскара даькъа лолитболлалой бар, дивизионни армейски газетий редакцешка бола бари, Мисаил Зязиков Бехьаудин Сийлахь-боккха Даьхен тIом болалуча хана КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганда отдела инструктор вар. 1941 шера июль бетта шийн лоIамъ ЦIеча эскаре вахар. 1942 шера январь бетта корреспондентала болх бу цо, цул тIаьнагIа Малхбузеи Калинински фронтий «Даьхен воI» яхача армейски фронтовой газета партийно - комсомольски отдела начальник хул. Укхаза накъабальлар цунна дIадахача шерашка бахь журналистски болх, фронтовой журналист а хинна дIаэттачул тIехьагIа, советски эскара хьалхарча мугIарашка хила, социализмана карагIдаьнараш лорадара советски бIухочун дог айде йиш хилийтар. Из бакъду Сийлахь-боккхача Даьхен тIемах писатела язъьнча произведенеша, хIаьта царех дукхагIъяраш писатела ше лелаьдараш дуцаш я.

Литературе шоаш беш бола болх юкъах а ца буташ, фронте ба а болла моастагIчунна къувсаш ба Базоркин Идрис, Муталиев Хьажбикар, Яндиев Жамалда, кхыбараш.

Цу шерашка дика йовзаш хиннача фронтовой журналиста П. Павленкос центральни кепа йоалон тIа араьннача шийн цхьан статья тIа язора:

«ХIара денна хоз нохчий гIалгIай поэтий оаз радиоца. Яндиеви Базоркинеи цIераш радиоца, кепайоалон тIа, наха къамаьлаш деча каст-каста хозар, са ца лоIаш болх бу хьовгI цар аьнча хетадолийташ».

Иштта да а дар из. Тыле бисача пу писателаша аьйнахь а бус а болх бора. ТIом болабеннача хьалхарча денош «Грозненский рабочий», «Сердало», «Ленински путь», «Ленинец» яхача газеташ тIа арайоал цар стихаш, иллеш, очеркаш, дувцарш. Цар чулоацам ба Даьхе лорае тIаьхехар, моастагIа гоамалдийтар.

ТIом болабенначча хьалхарча денош Грозне писателийи творчески интеллигенцен юкъара собрани хул. Цига ю «Нохч-ГIалгIайчен литературан искусствон болхлой декхараш» яха доклад.

ТIом хилачехьарчи тIом болабеннача тIехьенчеи шерашкара литература иеэл эргаш да доагара Льянов Махьмада «Почтага». «Даьхе лорае» яха шийн стихотворени йоалийннэ кхоачам ба. Царех хьалхара яр араьнар тIом хила кхо дIа хьалха, шоллагIъар тIом хилачул тIехьагIа кхо дадаьлча. Хьалхара чу тIа поэта язъяьнча дувц шийн халкъа кердадьякка вахар, мехка хинна социалистически хувцамаш, шийн мехка да хинна дIаэтта халкъ, поэташ тIаьхех къахьегама гIулакхаш хестадара, болхлой класса гIулакх дара.

«Оаца Iе нах гIодбутача шерашца
Вай денна йоаьш йола нотале,
Укх дунен хIара саг из дIаллаерца
Къовсама тIаовергболаш деговI

— йоах поэта.

ШоллагIча стихотворене тIа фашистий юхь — вай кортамукъала дIаккхла, вой лоIамаш хиларех вай даха, советски мехка граждантех лаьш бе тIабаьккарий яхь гучайбаних цо:

«Адамий цIоша дика укх къаьна кулгаш
Вай даьнена тIакхоэдадаьд такаш моастагIчо,
Вай бора вай кортамукъал дIайоаннаш,
Вайна Iовш оттаде гIерт из цIийнолараш».

ТIом болабенначча хьалхарча деношка дена литература юкъе йоагIа моастагIчоа — агрессора меттахьа хIама тохара тема. «Аьшх мо дIаоттаIа» яхача шийн стихотворена тIа Муталиев Хьажбикара тIаьхех тийшача баллах вай мехках летача фашисташта чIоагIа дувцал оттара, моастагIа кхувара.

Из тема дIахо юаш «Шеко йоацаш вай котдаргда» яхача шийн стихотворене тIа А. Дахкильгово.

Шьакха цер тесе, доьлаж тохача бIехалца нийсвеш куш фюрер поэта, гучабоаккх цун тийшабоах, къаьал, нах гоама хилар, Советий мехкацара цун моастагIал.

Цу шерашка гIалгIай поэзи дегIаахара башхалонех цаI я лирически турпал хиния гIалгIай кхалсаг юкъейр. Из хийча я маIача сага нийса дIа а этта, моастагIчох латта во дув бух. Даьхе лоразра шийн са ца кходе. Иштта язъяь я Чахкиев Махьмада Османа «Колхозникашкара» яха стихотворени. Укхаза кхалсаго берригача къахьегача кхалнаьха цIерах дош лу доа ца деш алат чуоца, цунца, «Iаьржа моастагIа» эшавара, «вохавара», «цуна кап декхара» новкъостал де. Цу тайпара чулоацам болаш я цун шоллагIа «Патриотка дун» яха стихотворени а. Цу тIа гIалгIай кхалсаго йоах, моастагIчунца беча тIем тIа хьалхарча мугIарашка дIаргта хийча е со. Цар тIа хьаоаг халкъа хьарам тIаэттача хана вай кхалнех маIача нахаца цхьана шоай дай-мохк кортамукъал лорае оарцагIболлаш хинна традици.

МугIарех болча советски наьха турпалал цар дог цIена хилар, шоаш кхо ца беш моастагIчоа майра дуьлла олла уж кийча хилар гойташ я тIема шерашка язъяьа Яндиев Жамалдий стихотворенеш.

ТIемо доккха Iазап, хатар тIаоттадаь доллашехь вахар котдоалаш хилар, Советски Союз фашистски Германел котъяргхилар ба цу Яндиева стихотвореней чулоацам. Поэма тIахьех Гитлера — бIехала меттахьа тохара.

Юккъаьнца Даьхе лораяра тIем тIа отта тIахьехаш стихотворенешн иллешн яздаь доле. тIехьагIа литературана юкъейоагIа тIема чулоацам болаш тема, хьаьхул хьлда бола бIухой, партизаний, тылерча къахьегамхой хьалда йола образаш. Поэташеи писателашеи шерри дувц Даьхенна тешаме хиларах, сийнах, вахарах, ца ирах, денаlерча гIулакхех, граждански декхарах. Тайп-тайпара шин идеологи — социалистически фашистски — эггара чIоагIагIча тайпара кхоххаллар керттерчарех цхьа тема а хиле дIаотт литература шо майрра йола советски патриотизм гойт.

Даьхенна эггара боккхагIа бола кхерам тIаэттача а, поэтий шек болаш моастагIа эшаергхиларах.

Цу хана хьахул Сийлахь-боккхача тIем тIа даь денал дола гIулакхаш дувца произведенеш — Хь. Муталиева «Капитан Маташ Мазаев», Ж. Яндиева «Маташ Мазеех дола илли», М. Хашагульгова «Хаппалиах дола илли», кхыдараш. Уж цхьаькъо доакхар, хIанз а хоз цар оаз.

МоастагIа Тийрка тIа хьатIаэттар. Бакъда дIахо цхьа гIа бокхийтаннар МалгIабик лопаеш хиннарапа майрача советски ЦIеча эскара доакъошца цхьана арабаьккхар моастагIа Нохч-ГIалгIайчен Кавказен лоамаш тIара. 1943 шера 5 январе Нохч-ГIалгIайчен городашкеи юрташкеи торжественно белгалдаьккхар республика фашистски эскарах IоцIеньар.

Нанас декхарийла ву тIем тIа шийн воI моастагIчох латача шийн са ца кходара, аз ваьа хьо, хьалхенаьш Даьхе лораяра, нагахьа санна из кхоачеш ца дой, ше къинтIера ерг ца хилар дIадойт цо. Иштта язъяь я Ж. Яндиева «Наьна илли», «Наьнега» яха стихотворенеш.

Даьхе моастагIчох мукъаяргхиларах, из эшаергхиларах хьалйиза я тIема шерашкара гIалгIай литература произведенеш.

Паччахьалкхен рузкъа кходеш

Тахан экономика керттера декхар общественни производства эффективность дIахо а айр, къахьегама оьсарле лаккхар де. Из кхоачашдеча дика ца йоал «Грознефтеразведка» треста бурувдеттарий. Производства чурча торонех бизза пайда эцара, экономни режим айара дукха мероприятеш баьхь юкъелкхухь цар. Иштта, Iаьлий-Юртара, Октябрьски бурувдеттача конторай ворхI буровой болх телеконтроль лоаттергIолаш вIаштIехьбаьккхаб. ХIаьта Терски конторе цу тайпара диспетчерски хьалъеш латт. Контора кхаь буровойшка гипсови марккхалах пайда ийбу. 30 процент пайда эц цар къаьвача амбарашкарча утяжелителех.

Юбилейни шера ях бетта 450 сом пайда баьб цар паччахьалкхена.

М. АЛАЕВ.

ШКОЛАШ КИЙЧЪЮ

Дешара шу чакхдаьннад школашка. Бакъда, белкош-м сиха йиш йолаш дац эррига школаш кердача дешара шерага боккъонца кийч ца йича. Кхы хьалха а тIехьа а ца йоахаш хIанззе дIаболa а баь чакхбаккха безе из болх.

Тхона хов, дешара шу-м гаьна дар, из хьаткхачалехь-м кхоаза а кийчъергахь школаш, яхаш сатийна лийлача мел за хул.

Цудухьа хIанззехьа а оарцагIдаьннад тхо цу лоархIамерча гIулакха. ХIара школе дирекцено оаха хьалхашка оттадаь декхар— 15-гIа ирль хьатIакхоачаш школаш кийчъяд яха аьнна да.

Фу даь оаха из болх дерттIа чакхбаккхара? Хьалхе а кочкеш вIашагIа а яхха ремонт мел е еза школаш белгалдаьд, хайнад цига мел материалаш мел болх лой эш, школашта шоай низаца, берий дай - новной ницаца фу де могаргда. Школашта новкъостал де декхарийла йолча организацеша, учрежденеша дагадаьннад.

ДукхагIа йолча школашка хIанззехьа а дIадоладаьд ремонтни балхаш. ЖIайрахьаре школа хIанзе чура ерргга а кийчъяьннай. Классашка штукатурка хьй е еза ча, кIира тесай, айнаш, парташ тов а даь басар хьекхаш, кораш къайлад. Цу школа директора иов. Котиева кIоаргга уйла тIаьехийта леладу из гIулакх: цунна хоа укх хинна яьча межъала дешаре шу доаллаш мел садуь. Ремонт еш хьинарг тахьа йоаш дешархоша, хьехархоша, даьша-нааьнша.

Иштта теркам тIабахийта дIадолладьд уж баххаш Назранерча №№ 1, 2 йолча школашка (директораш иов. Балкинхоа, Арсельгов), Наьсар-Кертерча юкъерча школе (директор и. Льянов), кхычарьа.

Ерригача тха районерча школашта юкъе капитальни а текуща а ремонт е езе школьни хIанзи 25 я. Цу гIулакха ямаш доле ахча, материалаш йолаш а дукхагIдолча доакъе.

Ала деза, цхьа лоархIаме бехктоххаме хIама хьаде деза на ага чу мо «теркалуо» оамал дIахIанзе бола нах а ба тха школашка. Школьни цIевоаи цIена, керда хьалдаь да, дукха хIама эшашер иерка-м аьле гуйренга дIакхоачийт ремонт еша, тIаккха «гIагIолла фо» а леха берам деша ховшаду. Цу тайпарча директорашка оаха укх денношка хьагул а баь дIалайтад из баххьан доладаш беш бола беха цIенхоштта а кхьаза а хургбола.

Къаьстта теркам тIабахийтаб оаха ойона школаш шей ташне лоагорча (лахчанца, кIошцца) Iазашьора. Цу гIулакха хIанзчул дикагIа ха йоатIарьяш. КIор хьаккхаьа болабаьб оаха. 900 тонн хьаеца яьнай. 4000 эзар кубометр дахна да деяш та тхо хIаншта тIехьагIа. Атта болх бац из. Дукха транспорт эш, хIаьта кIезачча дегIа дойлтача хьунашка дIачинхалаш. ХIанзалца цар юкъаеттаа даьгIад тхо. ХIанз малишаш а кхоачам болаш я. КIезига лоасар йоллаше а дIаболаберба оаха из болх. Школаш кийчъяра район хьалда хилийта хьожатда тхо.

Ю. МАЛЬСАГОВ,
Наьсарен райОНО заведующи.

Прибораш дIоухийт

Цхьаьккха межкдаьтте район яцаьлаь йиш я Советски Союзе Грозненска геофизически аппаратурах пайда ца эцаш. Инклинометраш, потенциометраш, электротермометраш, угломераш, кхыйола изделеш вйо довзза дехьарча итташ йолча фирмаша.

— Сиха хьийта прибораш! — яхаш телеграммаш ух хIара дена «Грознефтегеофизика» треста ремонтно - комплектовочни конторе.

Укх деношка Сире, Вьетнама Халкъа Республике геофизически приборий кхы цхьаькха парти дIахьийтай цар.

В. ЯКОВЛЕВ.

ТIехьабусараш бац

Оасаре къахьегаш хьайоагIа «Грозэнерго» коллектив юбилейни шера. Электрически энерги яккхара ах шера план 26 июне кхоачашьяй цо. Зеданех лаьрхIачул совгIа 40 миллион киловатт-сахьат электроэнергии 70 эзар гекалдори йовхали яьккхай барт болча коллективо. Юбилейни яьхьалхара моттиг лелаю № 1 йолча теплоэлектроцентралеи Центральни ремонтно - механически заводен коллективаша. Шийн декхарех ца лоархIавеш болхло, бригада, цех яц управлене.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Фермашта—шортта доакъар

ХIАНЗЗЕ А ЙОАКХО Ю

Укх пятилетка тIехьарча шера 940 тонн дулх, 1200 тонн шура, 200 эзар фуъ паччахьалкхента дохка дезаш ба Наурски района «Терский» совхоза хьайбаш леладераш. ХIаьта уж декхараш кхоачашдар дукхагIча даьнье доакъарах тийша да. Цудухьа лоархIаме да аз йов а оа ер. Iаь ахалахь чуоцадаьча хьайбашта товал хургдолаш доакъар Iалашдар. Цу тIехь къахьегаш ба хIанз совхозе лаьрхIа вIашагIъехкача бригадай къахьегамхой.

Доакъара лаьрхIа 8267 гектара тIа гайн-гайпара доакъара культураш дIайийнай укх шера боахаме. Иштта, 3270 гектара тIа охьая шерен 2663 гектара тIа дуккхача шерашкен тIаьпела баьцаш, 1884 гектара тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш, 101 гектара тIа йоаххаш, 15 гектара тIа свекла, кхыйола культураш. Цул совгIа гураьхь йийна культураш хьекха дынечуа тIехьагIа, мукъадаьннача кхашка мошача доакъара лаьрхIа 167 гектара тIа суданка, 648 гектара тIа хьажкIаш, дIаелаьрхIад боахаме. ХIаьта хIанззе 62 гектара тIа суданкех 180 гектара тIа хьажкIаши дIайийнай кхаш леладераша. Цу гIулакхо торо хулийтарьа планех лаьрхIача гайпара шортта йол, вкъ, силос къыдола доакъар Iалашде.

ХIанз дика ца яьний доакъар Iалашдерий шоашта хьалхашка латтача декхарех. Преснодпорицкица гюкаш ет а, аргIаш деш а 4090 тонн йол Iалашъяьй боахаме. Урус-Мартана района «Горец» совхоза къахьетамхошкера тьоккаж а йова пийна тIоадал йиеа йол вентиляторашца йокъаеш ба «Терский» совхоза хьайбаш леладераш. Цу хьакапе хIанзле 900 тонн йол йокъаяь баьинаб уж. Белгалдаккха доагIа Iалашъяьча аьлах 80 процент Iаь чималекъ хьайбаш латтаргдолча моттигашка юххе аргIех хьалъоттаьялга.

Къаьстта дика къахьет доакъар Iалашдеча совхоза шоллагIча отделене къахьетамхой. Иштта бун хьоккхаш болча Алиев Альмаза, Умаров Бете сменах 15 гектара тIара хьакха елача. 20—25 гектар хьокх. ХIаьта Магомадов Аюба, Мутиев Мухьмада нормах 12 гектара тIара гулье елча 25—28 гектара тIара йол гульш. Аьлах аргIаш деча лакха хьокхамаш доах Хабиязев Каре, Долдаев Догка.

ХIанзле 800 тонн йол Iалашъяь баьинаб цу отделене къахьегамхой. Из еррига а Iай хьайбаш латтаргдолча тIахзай. Цунах 600 тонн гарга вентиляторашца дика йокъаяь баьинаб уж.

— Укх шера планах 2500 тонн йол Iаласъе езаш да тхо, хIаьта оаха декхар тIайийша 2800 тонн Iалашье. ТIайийца декхар кхоачашдара дерригга хьалаш долаш да. — йоах шоллагIча отделене управляющи иов. Колоева.

Белгалдаккха доагIа, совхоза хьайбаш леладераша паччахьалкхенга дулх, фуъаш, шура доакара ах шера план 15-ча июне кхоачашьяь хилар. Даьхенга, план тIехкхоачаш а ея, 245 тонн дулх, 680 тонн шура, 14 эзар фуъ дIакхьачад хIанзле.

Уж толамаш доахаш а масса-рез дикагIа къахьийгар шоллагIча отделене хьайбаш леладераша. Денагра денга лакалу шуриб-товарни ферма доярки доахкенгара йоаккха шурс, къаьстта хIана моша доакъара лаьрхIа культураш дIайийнача кхашка доджаделча хана. Иштта, май бетта тIехьарча декаде доахкенгара яьккха шура 22365 килограмм мара йолцача, июнь бетта хьалхарча декаде яьккха шура 24300 килограммага дIакхаьчар. ХIаьта ферме шоллIа хIара Iаттагара хIанияллца яьккха шура юкъера лаьрхIача 1160 килограммага я.

Доярашта юкъе геттара дика къахьет хIара Iаттагара 1760 килограмм шура яьккхача Юнусова Хижанас. Юбилейни шера шура яккхара ше тIайийна декхараш 62 процент кхоачашдаьа цо. Цул дукха тIехьабисап доярка Луиева Марина, Цечаева Сина, Билаева Раиса. Иштта дика къахьег Iаьсий леладеча Гуриева Палас, Баппаев Курбане. Юкъера лаьрхIача денна буссе «Iаранена 600—700 грамм дулх тIакхетийт цар.

Хьайбаьча къахо лакка мах а баь «За доблестный труд» яха юбилейни медалаш еннай хьалха латтача доярашта, района сийлен доска тIа баьхаб.

М. ХАМАТХАНОВ.

КОМСОМОЛА РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Укх деношка ВЛКСМ Ведана РК IV-гIа пленум.

Комсомола XVI-ча съезда решенех а районни комсомольски организацена хьалхашка латтача декхарех а доклад йир ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара Я. Сабирова.

Пренешка къамьлаш дир XXII-ча съезда цIерагIча колхоза юххьанцарча комсомольски организаце секретара иов. Маузова, физкультуран спортан, районни комитета председатела Х. Межиева, сладаной фабрика филиала комсомольски организаце секретара М. Хасановас, РОМВД-а начальника У. Алсултановс, кхычар.

С.-А. ГАСАЕВ.

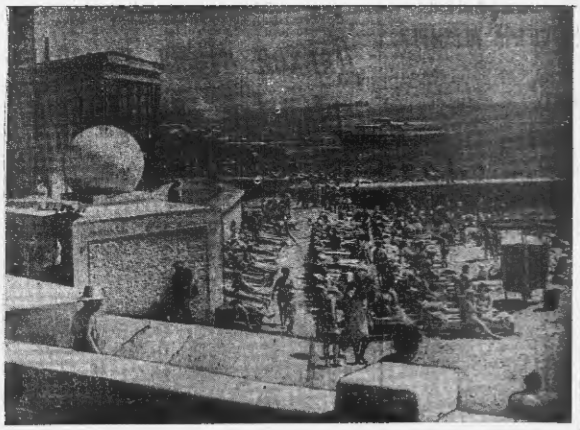

ОДЕССА. Малх хьежаш дlйахи денош латт хlанз lаьрмача форда йисте. Дика кийчъьйча пляжашка самоlа ба эзарел нах туристаш яхача пляжа тlе.

СУРТА ТlА: «Комсомольский» пляжа тlе.

И. Павленко сурт.
ТАСС фотохроника.

Кхувш боагlарий—денна терко

КИЗГАШ ЛЕЛХ...

Назранера дlайолаелар поезд. Шорттига йоьлар из Хозача доамашка хьожа ха яр пассажирий.

Гаьнашта юкъера ша техча санна тlе хьеккар вагонашка. Лелха доладелар кизгаш. Нах кераш кара дlалилхар. Марин К. юкъала на ккуьш йисар. Дехача кlигга гаргаш ккийттар цул наьхха тlа, юкъа тlа, кулгаш тlа, нра кизга дегlах лахар, лозайора. Х. Лоалахарча санне скоре больнице йохьар из.

Массаза а санна, ишта хlана хилча шоаш болташ махилара, цига баьккар милице болхлой, милице берий цlеп инспекторащ — оперативно - комсомольски отряде бараш.

— Милице болхлой А. Салиховен М. Оскановси кlира даккха дийзар уж хулиганаш лехаш Уж хиннабар Халухаев Дяки, Арсельгов Мухьмад, Могушковгlар Юнаси Мухьмади, кхьибераш. Иттамел совгlа саг. Дерригаш а хlана дац аьнна Назьрар-Кертерча юкъерча школе 2—4 классашка деша дагlа бераш да уж.

Дарий де вагац цар юкъьанцаБакъла, тlаккха дуща боладу:

— Морковкашта оасар де кхай тlа доалар тхо. Тlаккха дитта комараш на лаьрхlар оаха, кьуи полосана юкъе даьлар. Халухаев Дакена бlаргайра гаргагlоргаш латта поезд «Хьадувла кизгаш дохаде вай», аьлар цо. Раьза хилар цунна бераш. Тlой, гарзаш, тхоашта ийс мел еппар етта доладелар тхо.

Доха доладелар вагоний корий кизгаш. Морковкаш бийнача кхай тlа гаьнка дlахозар дохача кизгашна ду таташ. Цига болх беш хиннар кхо-аьтть саг вар, бlаргадайра царин бераша деш дола из зулам а. Новкъа хетаизар. Цела lержа тlо а баха, хьежаш бар берий новной а кхьбола бокхагlбераш а, бераша вагонашта тlо бетташ гуваль доацаш санна белакъежар.

Берашка йист а ханна, соцаде мегаций, хьехам бала, пайданерча оагlорахьа берзабе мегаций.

Вераша духц шоаш а кхыдола шоай хахара бераш а мешинашкъа йисте миша гуллора. Гlаьшц юккан увзаш, ийсагlе хьеи тхо дьожаш вагонашта тlо бетташ, вагоний тховнашта тlагlолла удаш шоаш миша лелар дуьц.

Цхьаболча хулиганий дахь хьадоа оаха. Царех дукхаьнеца шоай берашта довл дац, хьехаш, хьехам, кхетам лац, бераш, дезал бутеш Казахстане. Сибарегlа уж договерах болх бе.

Берашта кхетам хlана лац оаш аьхча, цар даьшна ноаноиц оал, оала водар хьехац царна-м. Из-м бакъда- Вайх хlараавар бера дикадар, ийсадар, бакъахьадар хьехаш ва, водар, мегаргдоацар, харцахьар цуна гомдаайта гlерт.

Хlаьта а бераша во хlамаш леладу. Хlанад из? Лакхехьа дийнача яьйса вьздаш е йоагlа Берий хьаштаж дахье-леноша терхал па даоо «Дlадовлал» яхаш уж хайра дахаро, цар даьна хатгарешта уйла на еш, lоадала жоп теларо, бераша лелалер башка из хетаро телхаду бераш. Цу хlамай уйла е низ дlаккхечаш берий, бакъда уж дерригаш а дика хоzу царна Лерттlа кхетам па балар бахьан долаш, берашо шоашта дагалеххар леладу, шоаш деча ловзарашка белгалдовла гlерт: наскп, жlалена кхертlой детт, пенаш тlа, кхычаьна йоазош ду, вагоний гlаидаш, кизгаш дохаду. Цу lоадалча гlулакхашка берий цlена санкхетам, бог бlетту, вона хlамаи тlехха доах. Ишта хилар из Дакела, Мохьмада, Юнаса, кхычарна.

Дукхаьнешта дика хет шоай берий терко яр, царга хьажар, цар дувцачунга ладувгlар. Сердала, йовхала, тlоадала ишэ хьахулийта эла санна, хоза, цlена, безаме хьакула бера дог дый-ноаноий безам, хьестар, терхам тlалаьттача.

Вочa хlамаша, харцдоро, мекъало, лочкъораша, ийсадоанараша толхаву саг. Новкхо, терко яь яларе, хьехам беинабаларе, вахара хозале, пайдане гlулакхаш довзийта даларе, ийсача новкъа берзабеьбаларе, платформаш тlарча ихайтта машина корий кизгаш лохадергдацар Попадеико Владимира, Голубев Александра, Пруцьков Георге, Ситников Петра.

Чlоагlа дега новкъа довл кхелетача берй дош кхелетарой комиссе е суде дуцаш хилча. Бераш, кхелетараш харцахье па лелийта, уж ийсача новкъа берзабе, хьехам, кхетам бала мацьйий уж комиссеш.

Тхо долча ийсбенна хиннаб вай профессионально - технически училищай дешархой. Болхлой, ахархой дезалех хьабаьнна ба уж. Къахьегаме практике а хиннаб дешархой. Хlаьта я цхьацца водар дарех суде ийсбеннаб. ГПТУ-5 волча Горобец Володяс индиак лочкъаьяй, ГПТУ-10 волча Воргунов Виктора ше санна волча сага ахчеи ученически билети лочкъаьяь. Хlаьта ГПТУ-3 волча Н. Олейниковен В- Погожевеп мелла беха а беха. Кизляре станце урс даьккха тlабеха эlамигача сагатера чемодан даьккхай. Цу училищера И. Ткаченко мукъ кхухьача, Кизляре йодача поезда тlа а хийна, цу тlарча автомашина деталеш лочкъаьяй.

Берашта кхетам луча дийнна гlалатащ да уж. Милице, горрайисполкомий комиссеша даьча хоаташка ладийгlадац. Шоаш кхетам бала беза бераш лела дитар.

Дика бераш а дукха да. Уж цlенхаштгара бераш да. Цар деша а деш, общественни болх а бу, шоаш раьза а болаш. ГПТУ-8 Юрий Ирин, Юрий Медведев, ГПТУ-5 Ахмадовгlар lарбийн Сулыяни комсомольцаш ба, дика бераш да. Гlулакхаш, къахьегава тlера, общества хьаштаж лакха лоаттадеш бераш да уж. Ишта да дукха а дукхагlа дола бераш.

Хlана доладаьла профессионально-технически училищашкарча кхелетача кlаьнкеи йиlигехи дола къамаьл?

Формах йола фуражкаш тохха уж бераш поездаш тlа лелаш, вокзалашка тхьайса ухкаш, машиний кабинашка хьежаш, платформаш тlа латтача юртбоахама техникага, контенерашка хьежаш хилча, из кхераме, зуламе гlулакх да. Из дlадоладалалехьа соцаде деза, суде кхоачаргдоацаш хlама де деза.

Массанена а хоа берий психологи, берий кхетам яlашlехьбаккар, хьехилайтар дезела, школа, училища, идеологически фронта гlулакх долга. Бераш харцахьа па лелийтара лоаттабу къовсам малице берий цlагlара а ца болуш, школера, библиотекера, кинора, клубера, телевизора хьалхеймара дlаболалу. Чlоагlа а боларгбоацаш а хила беза из. Бераш водарех ловрале деза.

Из дийнар дукха ха йоацаш цlаенерий Дворецс хиннача горрайисполкомашкарча кхелетарий гlулакхий Комиссе совещание — семинаре.

Комиссеш шин тайпара йола правосудие, царех эла а оал «Берий суд». Укхала керттера вар судехо а волаш, хьехарxо ва.

Н. ЛИПКУСЬ,
милице подполковник,

ТАЕЖНИ КРАЕРА МЕХКДАЬТТА

Укх деношка Коми АССР мехкдаьттахоша дезду республика территоре тlа хьалхара советски мехкдаьтта промысел хьахиннa ах бlаь шу дизара юбилей. 1920 шера июнь бетта Ухта яхача таежни яь йисте Архангельски губсовнархоза уполномочене, бурувдеттача мастера Г. П. Семяшкина кулгал а деш болхлоша юхаметта а оттаяь болх бе йолаянйтар Чибью яхача участкера скважина. Дийнахьа буса цо лора 50 пунт мехкдаьтта.

Мехка къалбаседа - малхбоалехьара lалама ганаьц карабазара чlоагlа йовхко еш хиннай В. И. Ленина. 1920 шера март бетта Владимир Ильича яздаь Архангельске халкъа боахама Еррнгрос-сийски Совета президиума члена Ломовга: «Ухта яхача хин йистера мехкдаьтта доалла'й районах йола хепатеха материалаш, отчеташ лаха хьажа е уж дохийта сага тlададла».

Хlанз Коми АССР территоре тlа кхоатхьа совгlа мехкдаьттагазоконденсантий кладовойш я. Царна юкъе я уникальни Вуктыльски яла мехкдаьтта доалле моттиг. «Северни Сияние» яхача тlех низ болча газопровода чу гlолла цигара газ дlайоайт мехкарча централии областашка. Дукха ха йоацаш хьайиллача Усински яхача дукхахача тlоанех мехкдаьтта доаллача моттиге хьалхарча скважинаша дийнахьа буса душ дола девонски мехкдаьтта 800 тони я, хунен тlа наггахьа мара дулаш яц иззал дебит. Хlана хьалъе йолаьй Уса - Печора — Ухта - Ярославь яха йоахе магистральни нефтепровод.

Пятилетка тlеххьарча шера «Коминефть» объединене коллективо лаьттан чепашкара доаккхаргда 5,5 миллион тони хоача доагор. Цул совгlа Коми АССР хьадоаккхача мехкдаьттага дlабоде йолаяй шоза кlаьнгагlа ба Азербайджане хьадоаккхача мехкдаьтта тага бодачул.

В. ЛЕБЕДЕВ,
(корр. ТАСС).

Сыктывкар.

СПОРТ

ВАЙБАРАШ—ШОЛЛАГlЧА МОТТИГЕ

Пожарно-прикладной спорта тайпах Российски федераце яхьаш хилар укх деношка Грознерча «Динамо» стадионе. Шийтта команда яр цига хьалхара моттиг къувсаш. Эррига е командаш яхьашка декъе лаца кийча хилара Нохч-Гlалгlай АССР-а чурча гlулакхий министра заместителага А. А. Бащилоага рапорт лу яхьай карттерча судьяхочо В. В. Кузьмина.

Советски Союза Гlирд лакхача тlахьагlа къовсамаш дlадоладу Ростовера, Воронежера, Липецкии Белгородский областашкара, Краснодарски Ставропольскии крайшкара, кхычахьара укхаза баьхкача спортсменаша.

Юкъьанна белгалбаьлар вай республика спортсменаш. Царех цхьаьтта вушa воагlа № 14 йолча пожарни части лоаккхагlвола инструктор СССР спорта мастер Алимханов Нухь. Новкъарлонеш эша а еш 100 метр никъ баь вайлар из 18,2 секундa. Цох чемпион хилар.

Цул вешас Алимханов Хlарона СССР спорта мастера норма кхоачашйир. 100 метр никъ, 18,9 секунда бир цо.

Ишта дика выступленеш йир вай пожарникаша В. Погореловa, В. Байтиевa, М. Кисеевa, кхычар а Цу тайпарча хьалхара моттиг яьккар вай республика команда. Шоллагlча моттиге ростовчанаша кхоалагlча краснодарцаши бар.

Цул тlехьагlа доладелар яхьай шоллагlча тайпах дола къовсамаш — пожарни эстафета (4×100). Укхаза а массарел котбаьлар Нохч-Гlалгlайчен спортсменаш: Алимхановгlар lHухь Хlарони, Касаев Мурад, Погорелоа Виктор. Шоллагlча моттиге краснодарцаши кхоалагlча моттиге ростовчанаши бар.

Яхьай шоллагlча дийнахь хиннa къовсамаш укх тайпара зlар. Штурмовой ловме тlа гlолла увейлая вlовка йиълагlча этажа коралгlа чувала везар. Хlаране хьалхара моттиг йоаккхача юкъа а кхи кхьалар грознeнц Алимханов lНухь. Цхьабакъла командин зачетах вайчарга яхьагlа моттиг мара кхачанзар. Хlаьта шин дийнахьарча яхьай итогаш йица вай республика командага шоллагlа моттиг кхаьчар. Чемпион хилар ростовски областа команда.

Белгалде деза укх яхьашка вай дукхача спортсменаша СССР спорта мастера нормаш кхоачашъяь хилар. Хlаьта Алимханов Нухь СССР сборне юкъе вахав. Кхетта Варшаве хургlолча дуьне халкъашта юкъерча яхьашка декъе лоацаш хургва из.

В. ВАХАЕВ.

«Б» КЛАССА МАСТЕРИЙ КОМАНДАШТА ЮКЪЕ (2-гlа зона 11 группа) ФУТБОЛАХ ЛОВЗАШ СССР ХЬАЛХАЛЕ ЯККХАРА

ТАБЛИЦА

1. «Терек» Г.	11	6	3	2	27—12	15
2. «Химик» Нм.	10	6	3	1	15—4	15
3. «Знамя труда» О-З	11	5	4	2	18—4	14
4. «Ковровец» Кв	11	6	2	3	14—9	14
5. «Нарзан» Кс.	11	5	4	2	12—10	14
6. «Сеган» Ок.	11	3	6	2	20—20	12
7. «Метеор» Жк.	11	3	5	3	17—14	11
8. «Автомобилист» Ер.	10	4	4	2	8—6	11
9. «Лори» Кр.	11	4	3	4	17—15	11
10. «Ока» С.	11	3	5	3	13—10	11
11. «Уралан» Эл.	11	4	3	4	20—16	11
12. «Карабах» Ст.	11	2	6	3	15—16	10
13. «Арда» Нх.	11	4	2	5	13—16	10
14. «Текстильщик» Мк.	11	4	2	5	12—15	10
15. «Виноградарь» Д.	11	3	3	5	7—18	9
16. «Лернагорц» Кф.	11	2	4	5	10—17	8
17. «Урожай» Ал.	10	1	4	5	9—13	6
18. «Урожай». Св.	12	1	2	9	8—26	4

СибарегIе—художника бlаргаяйнача тайпара

Ангарски художника Шаталов Александра цlи шерга дlаяйзар «Братски ГЭС хьалъеш латт» яхача цун картина репродукци а тlайолаш дола почтови открытка СССР фувзама Министерства дукхача тиражагlа арадайача тlехьагlа.

Сибарегlарча гlишлошка тlолла дукха лел художник. Из хинна эттара къалбаседехьарча гидроэлектростанце — Мамакански, Норильски руднике, Сибарегlара мехкдаьтталой болча. «Хlанз дунен тlа эттара йоккхагlа йолча Красноярски ГЭС-а сурт диллара болх беш ва Шаталов.

Говзача художнико суртане хьахьокт Сибарегlе шоллагlа караерзаяр. Из кхы-кхе, суриковски боапа тlом ба. Укхала изуреш цlоа, миссел lадсаькхаш, къаьнара тоааш юкъац, сатех бовбер керда машинаьякъаш дахка моттигаш дукъайолхаш, керда электростанцеш. lалаьмате йоккхий заводаш хьалъара моттигаш шаьрьеш лелхад динамик я. Лирически пейзажех а ца йоал художника. Цlераш яьхача кхоачам ба «Шумихера бlаьстий». «Композитора Огинске усадьба», «Калина» яхараш санна долча цул балхий. Цу тайпарча баллех цаl — «Мелча хи тlара сатем» экспортерча художественни салоно Франце Канпашка хиннача выставке бехкаб.

Алексей ТЕРЛЕЦКИЙ,
(АПН).

СССР министрий Совета маьхий Паччахьалкхен Комитете

СССР Министрий Совета маьхий Паччахьалкхен Комитето хоам бу, 1970 шера 1-ча июле денз:

— паччахьалкхен рознични мехкаш шампанскеен коньякаштем, хьунах' мьча материалашта а корашта деттача кизгашта а lотlатохаш хьларах;

— эхалл йистача 35—47 сантиметр шера кирюсклеташ а йолаш бола масее тайпарча маркаех ерзанйцох, телевизорашта, капронах мьча маlатх пальха, кхалнаьхий берий лазтатштех эластичнии таьхъача пелаташтем, капроноли импортни трикотажни гатах мьча маlача пахьа кочаташта, мlад йоахаче кхачачех йикъачех синтетически средствашта маьхаш тlерадовхаш хиларах;

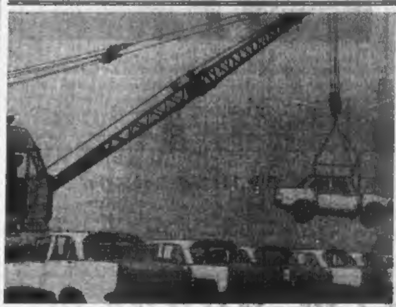

УДМУРТСКИ АССР. Ижевски автомобильни заводе белгалдаьккха гlулакх хиниа: конвейер тlара араьннай 50 эзарлагlа йоаг «Москвич».

1966 шера декабре предприятие коллективо хьайир оттара хьалхара автомобиль, хlаьта 1969 шера 21 эзар аьар уж. Лоацача хана автомашина хьаккха яьди дерздарах совгlа, боияьлдар аьча, ижевцаша хьалъяьй керда завод. Экспериментальни цехе отталъча хана йолча конвейеро тара хилийтар машинаш оlашатlойкаш машинаш хьеш кадраш кийчъел.

Укх шера ноябре республика 50 шу дуз. Цу хана болх бе йолалийта лерхl завода керттера сборочни цех.

СУРТА ТlА: дlайолийта хьалаши «Москвичаш».

Е. Загуляева сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

АГРЕССИ САЦИЙТАЦ

НЬЮ-ЙОРК, 30 июнь. (ТАСС). Президента приказага хьежжа камбоджийски территоре тlара американски сухопутни бlу арабаьккха бала безаш ба 30 июне. Цхьабакъда, хlанз а тlехьа Камбоджа чурча гlулакхашта гергий кизашка юкъегlертилга луташ я США. Селхан Сан-Франциско США паччахьалкхен секретара У. Роджерсаца хиннача пресс-конференце тешал ду из ишта хилара.

Журналисташца къамаьл деча хана Роджерса хоам бир 30 июнал тlехьагlарча хана США-с камбоджийски территоре тlа бомбаш чуеттаргхиларахи, американски бlу арабаьккхачул тlехьагlа къулбечъен - вьетнамски марионеточни эскар цига дутаргхиларахи.

Камбоджана бомбаш чуетта езаш хилара яь решени - бакъ а еш «Къулбехьен Вьетнаме американски эскара хьаллацара» яла дукха хана деза юкцаш шаьрьена аргумент йоалайир Роджерса.

ЦlЕНХАШТАРА ГlУЛАКХ

СОФИЯ, 30 июнь. (ТАСС). Континента тlа кхерамалеи вlаши аладу гlулакхаши хилийтара долча дешай европейски совещании кийчъярел из ярех хьалхоишка этта дешаш хьовсталара цlенхаштта гlулакхи реализмч лелаю социалистически мехкаша, яхаш язду тахан «Поглед» яхача болгарски газета. Будапеште хиннача Варшавски Договора юкъе декъа лоацача паччахьалкхений кхыча мехкашнарча гlулакхий министрий совещане тlайiна меморандум йовзийташ.

Газета белгалдоакх, цу тlара предложенеш чlоагlа реализие лерда тlа латташ хилар. Цу предложенешта дукъалара цхьакха а тайла тlаэца йиш бола выводаш лаха хала да.

ПРАГА, 30 июнь (ТАСС). «Вай континента кхела хоалам беш йола европейски кхерамалех дешай совещании кийчъеча Будапешт — Прага — Будапешт рубежаш я,— яхаш язду тахан Будапеште хиннача кхыча мехкашкарча гlулакхий министрий совещане дувзадена, «Правда» яхача братиславски газета.

ФКП КЪАХЬЕГАМХОЙ МУГlАРАШ КХОТАДУ

ПАРИЖ, 30 июнь. (ТАСС). Тlатlа дукхагlа болча къахьегамхоша, къаьсттa кагирхоша, кхетаду мехка политике кlоаргга хувцамаш хилча мара бокъонаш а чlоагlа а шоай вахар тоалала йиш хургйоацилга, аьлар Французски коммунистически парте генеральни секретара заместителa Ж. Марше. Компарте Жиронда яхача департамента федераце цlей хиннача Бордола юкъерча городе Градиньяне ше къамаьл деш цо белгалдаьккхар, миллионаш болча французий кхалхахан маlача пахан кхьйола политика, кхьйола общества организаци, кхыдола вахар дезаш хилар.

Гулбеннараш тlахьийхар оратора къахьегамхой кхотабара, доккхача капитала lаьдала дукъалара гlулакхаш барг болаш леладара тlехьа лоаттабу къовсам шербара.

Компарте моттигерча организацеша вlашагlтеха митингаш собранеши хилар кlиранхойнахьа Марсель яхача города юкъерча Сен-Пол-Жемено, Брюнемоне (департамент Па-де-Кале), Лиона юкъерча Венисье.

ЮГОСЛАВЕ ХЬАЛЪЮ КЕРДА ГlИШЛОШ

БЕЛГРАД, 30 июнь. (ТАСС). Югославски Вараждин яхача города юкъерча Драва яхача хи тlа хьалъе йолалуй гидроэлектростанци. Энергетически объекта мощность хургья 100 эзар киловатт. Хlара дийнахь цига йоаккхаргья 500 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. 1975 шу долалуча хана болх бе йолалургья гидроэлектростанци.

ПАРТИЗАНИЙ ГlУЛАКХАШ

КАИР, 30 июнь (ТАСС). «Фатх» яхача организаце палестински партизаша толам боалаш массех операци яь Иордан яхача хин къукен Лакхерча Галилее израильски оккупанташта духьал. МЕН яхача агентства дlайоаржаьча вlашагlкхийттача — палестински командовани коммюнике тlа белгалдаьккхад, цу районашкарча израильски дукхача военизированни нах бахача моттигашта селхан партизанаша тlом баь а ракеташ йийтта а хилар.

Лакхерча Галилее «Фатх» яхача организаце бlухоша дов дир израильски патрула, моастагlчун нах боабир.

КАРАТЕЛАШТА ЗЕНАШ ДУКХАГlА ХУЛ

ХАНОЙ, 30 июнь. (ТАСС). Къулбехьен Вьетнама патриоташа дlахо а толамца тlом бу американо - сайгонски эскара духьал, яхаш хоам бу ВИА яхача агентства, кхейноазон Освобождение яхача агентствега -гlолла. Масала, Меконге фордах дlехкет малхбузен даькъ тlа тlом беш болча Халкъа гергай ниций отрядаша маь беттел июна хьалхарча ахенан дукхаза толамца тlом баьб моастагlчоа дукьал, мутlарашта юкъера ваьккхав моастагlчун 14000 салте. Цул совгlа, моастагlчун аьтта хlалак яь 80 самолета вертолета, фордала дахийтад, доагадаьд 33 тlема кема, хlалак яь 40 совгlа тlема машина, 20 гаубицел йоккха мапомета.

Къулбеъьарча Вьетнама дерригача доазон тlа американско-сайгонски бlунашта дукъала дlахо а толамца тlемаш деш ба Къулбехьен вьетнама патриоташ.

СУРТА ТlА: «Кортмукъален герзашцарча низий Халкъа тlемахой американски агрессорий оборона пункта атака еш ба.

ВИА—ТАСС сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlалаен Грознен хушалуш моркхаш а болаш, дукхагlча даькъе йоачан а боаьаш, малхбоалехьара гlаьххьача бозраме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 24—29, Грозне 27—29 градус йlоеххал йолаш хила а тарлу.

Дlахорча шин денн шин буса малхбоалехьана, тхьаха некагlо моркхаш а болаш, дахьа лостам бордаш, гlайло, гlаьххьача боараига кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буьсашка 13—18, деношка 27—32 градус йlоеххал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
2 июле

6.30 — Юрта lуйре (гlалгlай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Румынски ашараш. 8.45 — «Къонахчула вахар» яха передача (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Юрта боахама болхлошта хола концерт. 16.30 — «Къона тlехье» (нохчий меттала). 16.45 — Халкъа тlахьожам болх беш ба (эрсий меттала). 17.00 — Доал дара школа (эрсий меттала). 17.15 — Коммунистически болама духьала йолча оппортунизмаца Советски Союза коммунистически партин вежарей марксистско-ленински партешца лоаттабу къовсам (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Школьни каникулий денош «Дабра ехна» яха художественни фильм. 17.00 — Дешархошта. Пионерий еррнгсоюзни 4-гlа слет. Ленинградера передача. 17.30 — «Социализма дуне. 18.00 — Берашта. Фильм. 18.30 — Телевизионни кердадараш (гlалгlай, эрсий меттала). 18.55 — Дукха шура йоаккха мастераш. 19.15 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 19.30 — Футболах йола СССР. Чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Киев).

21.50 — «Оперативная командировка» яха телевизионни спектакль. Шоллагlа серий.

РАДИО
3 июле

6.30 — Юрта lуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленин никъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Концерт. 8.45 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Иллли доах аз са дахе» яха передача (эрсий меттала). 16.30 — «Ловзаш тlера сердало» яха передача (нохчий меттала). 16.45 — Сайреира концерт. 17.15 — «Ставгрознефть» мехкдаьтта промыслови управлене коммунисташ — 20 миллионагlа тони мехкдаьтта даккхара тlехье» яха передача (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16.30 — Пионерий Еррнгсоюзни 4-гlа слет дlайхъовлар. Ленинградера трансляци. 17.10 — Школьни каникулий денош. Мехка телевизионни студе фильмаш. 18.00— Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Хоамаш. 18.35 — Ялет музыцаш латт. Кхашна ю рейд (нохчий меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Нагински. Даькъала хилла. Петерlа музыкальни комеде Бакински театра спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партейни вахарех, культурах, промышленностех отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмой отдели — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05134. Заказ № 4872.